

PREGLED PROVEDBE PEKINŠKE PLATFORME ZA DJELOVANJE U DRŽAVAMA
ČLANICAMA EU-A: NASILJE NAD ŽENAMA - PODRŠKA ŽRTVAMA

Glavni nalazi

Ured za ravnopravnost spolova
Vlade Republike Hrvatske

Biblioteka ONA
Zagreb, 2015.

Impressum

Izdavač:	Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske Mesnička 23 10 000 Zagreb
Pripremio:	Istraživački tim Europskog instituta za ravnopravnost spolova
Urednica:	mr.sc. Helena Štimac Radin
Prijevod i lektura:	Global Link d.o.o.
Naslovnica:	Publika d.o.o., Ana Tevšić
Grafička priprema:	Archetype d.o.o., Zagreb
Tisak:	Mediaprint - Tiskara Hrastić d.o.o.
Naklada:	8000 primjeraka

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000912372.
ISBN 978-953-7574-25-3

Naziv izvornika: Review of the implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States:
Violence against women — Victim support: Main findings

Izvornik je dostupan za preuzimanje na internetskoj stranici Europskog instituta za ravnopravnost spolova
<http://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/Violence%20against%20women-Victim%20support-Main%20Findings.pdf>

Odgovornost za prijevod izvornog engleskog izdanja na hrvatski jezik u potpunosti preuzima Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske © Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, 2015.

Ova publikacija izrađena je uz pomoć Europske unije. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Ureda za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske i ne može se ni na koji način smatrati da odražava gledište Europske unije.

Ovu publikaciju pripremio je istraživački tim Europskog instituta za ravnopravnost spolova (EIGE): dr. Jolanta Reingarde, dr. Anne Laure Humbert, dr. Ioana Borza, Ilze Burkevica i Merle Paats. Temelji se na studiji koju je provela mreža nevladinih organizacija WAVE (engl. Women Against Violence Europe - Žene protiv nasilja Europa) i njezin istraživački tim na čelu s Hilary Fisher, prof. Carol Hagemann-White, dr. Marceline Naudi, dr. Monika

Schröttle, Bianca Grafe, Ute Rösemann, Barbara Stelmaszek, Rosa Logar. Profesorice Liz Kelly i Sylvia Walby doprinijele su tehničkom stručnošću. Koordinatorice projekta bile su Ioana Borza (EIGE) i Hilary Fisher (WAVE).

Ni EIGE ni bilo koja osoba koja djeluje u njegovo ime ne mogu se smatrati odgovornima za uporabu informacija navedenih u ovom izvješću.

Predgovor

Obiteljsko nasilje nad ženama i dalje predstavlja jedno od najčešće kršenih ljudskih prava našeg doba, ali i jedan od najvećih globalnih problema. Devet od deset žrtava partnerskog nasilja u EU-u su žene. Broj žena koje su žrtve fizičkog nasilja od strane partnera u državama članicama EU-a u rasponu je od 12 do 35 posto. Ono šteti ženama, obiteljima, zajednicama i društvu. EU je predan borbi protiv nasilja nad ženama. Ta je obveza potvrđena *Ženskom poveljom (2010.)*, *Strategijom Europske komisije za jednakost između žena i muškaraca za razdoblje 2010. - 2015.* i *Stockholmskim programom za razdoblje 2010. - 2014.* Međutim, obiteljsko nasilje nad ženama i dalje je rašireno te slabo prijavljivano.

Cilj je ove publikacije podržati donositelje politika i mjerodavne ustanove u njihovim nastojanjima koja ulažu u borbu protiv obiteljskog nasilja i njegovo sprječavanje pružajući im pouzdane i usporedive podatke i informacije za donošenje učinkovitih odluka temeljenih na dokazima i unaprjeđenje politike.

Postoji hitna potreba za pouzdanim i usporedivim podacima o servisima podrške za žene žrtve nasilja u 27 država članica i u Hrvatskoj, a izvješće Europskog instituta za rodnu ravnopravnost (EIGE) ispunjava tu potrebu. Ono predstavlja dubinski pregled pojavnosti servisa kojima žene žrtve nasilja imaju pristup: skloništa, hitne službe, 24-satne linije za pomoć, pravna savjetovališta i ostali servisi. Nalazi pokazuju da specijaliziranih servisa nema dovoljno i da su nejednako raspoređeni u državama članicama. Financiranje radi osiguranja pristupa servisima jednako je neravnomjerno. Međutim, postoje dokazi o napretku u državama članicama. Velika većina njih razvila je i provodi nacionalne akcijske planove za borbu protiv obiteljskog nasilja i za kriminalizaciju partnerskog nasilja te su donijele naloge za zaštitu.

Valja upamtiti da nasilje nad ženama ne poznaje zemljopisne granice, etničke i klasne razlike ili dobne granice. Ne možemo zanemariti činjenicu da postojanje besplatne linije za pomoć koja je dostupna 24 sata na dan i besplatnog smještaja u specijaliziranom skloništu ženi mogu spasiti život. Nepružanjem odgovarajućih servisa države članice ugrožavaju živote milijuna žena i njihove djece koji su žrtve nasilja, te im je također uskraćena hitna i ključna podrška.

Zahvalni smo svima koji su doprinijeli ovoj publikaciji, posebice Vladi Cipra, Općoj upravi Europske komisije za pravosuđe, Skupini na visokoj razini za rodno osviještenu politiku, EIGE-ovoj Radnoj skupini o pokazateljima iz Pekinga i EIGE-ovu osoblju. Koristeći se glavnim nalazima i preporukama naglašenima u ovoj studiji, EIGE će nastaviti sa svojim radom u području rodno uvjetovanog nasilja. Nasilje možemo zaustaviti samo kada djelujemo zajedno.

Virginija Langbakk

Direktorica

Europski institut za ravnopravnost spolova (EIGE)

Europski institut za ravnopravnost spolova (EIGE) autonomno je tijelo Europske unije, osnovano kako bi doprinosilo jačanju rodne ravnopravnosti i snažilo ga, uključujući rodno osviještenu politiku, u svim politikama EU-a te u nacionalnim politikama koje su rezultat tih politika, borbi protiv diskriminacije na temelju spola kao i podizanju svijesti građana EU-a o rodnoj jednakosti. Dodatne informacije dostupne su na internetskoj stranici EIGE-a (<http://www.eige.europa.eu>).

Europski institut za ravnopravnost spolova

Gedimino pr. 16
LT-01103 Vilnius
LITVA

Tel. +370 52157444
E-adresa: eige.sec@eige.europa.eu
<http://www.eige.europa.eu>
<http://www.twitter.com/eurogender>
<http://www.facebook.com/eige.europa.eu>
<http://www.youtube.com/eurogender>

Sadržaj

Predgovor	7
Uvod	10
1. Pregled trenutačne situacije o obiteljskom nasilju nad ženama u državama članicama EU-a i Hrvatskoj	11
1.1. Zakonodavni i strateški napretci u području nasilja nad ženama u EU-u	11
1.2. Opći pregled postojećih podataka o pojavnosti i kaznene statistike o obiteljskom nasilju nad ženama	12
1.3. Zakonodavne i strateške mjere za rješavanje obiteljskog nasilja nad ženama u državama članicama EU-a i Hrvatskoj	14
1.3.1. Nacionalni akcijski planovi (NAP-ovi)	14
1.3.2. Kazneni zakoni	15
1.3.3. Nalozi za zaštitu	15
1.3.4. Programi za počinitelje	16
1.3.5. Osposobljavanje za stručno osoblje	16
1.4. Zaključci	17
2. Servisi za žene koje su preživjele obiteljsko nasilje u EU-u	18
2.1. Opći pregled	18
2.2. Podrška žrtvama: pregled potpokazatelja	18
2.2.1. Centri za savjetovanje	19
2.2.2. Hitne službe	21
2.2.3. 24-satne telefonske linije za pomoć	21
2.2.4. Krizni centri za žene	23
2.2.5. Vodič kroz dostupnu podršku / službene informacije dostupne na internetu	25
2.2.6. Specijalne policijske jedinice ili operativne jedinice za podršku žrtvama	26
2.2.7. Pravni savjeti za žrtve	26
2.2.8. Podrška za žene pri (ponovnom) ulasku na tržište rada	27
2.2.9. Zdravstveni protokoli za žrtve	28
2.2.10. Koordinacija sustava javne podrške	29
2.2.11. Servisi posebne podrške za ranjive skupine	30
3. Zaključci i preporuke	31
Završne bilješke	35

Uvod

Pekinška deklaracija i platforma za djelovanje za ravnopravnost, razvoj i mir (BPfA) službeno je donesena na Četvrtoj svjetskoj konferenciji o ženama, održanoj 1995. u Pekingu. *BPfA* je program za djelovanje kojim se promiču i štite ljudska prava žena i djevojaka, te ponovno potvrđuju ta prava kao neotuđiv, sastavni i nedjeljiv dio univerzalnih ljudskih prava. Jedno od 12 ključnih područja interesa u *BPfA-u* jest nasilje nad ženama, definirano kao ključno područje D.

BPfA-u je potpisalo svih 27 država članica i Hrvatska, čime su se obvezali provoditi je na nacionalnoj razini, pri čemu Europska unija podržava svoje države članice u djelovanju u ključnim područjima *BPfA-e*. Kad je riječ o području nasilja nad ženama, studije su u 2002. provela dva uzastopna predsjedništva Vijeća Europske unije (španjolsko i dansko). Španjolsko predsjedništvo (1) provelo je studiju mapiranja mjera za borbu protiv nasilja nad ženama u državama članicama EU-a. Koristeći se tim rezultatima, dansko je predsjedništvo razvilo niz pokazatelja (2) za mjerenje napretka te je predložilo sljedeće:

- profil žena žrtava;
- profil muškaraca počinitelja;
- podrška žrtvama;
- mjere za postupanje s muškarcima počiniteljima kako bi se prekinuo krug nasilja;
- osposobljavanje stručnjaka/kinja;
- mjere na razini država za uklanjanje nasilja nad ženama;
- procjena.

Prethodno navedenim pokazateljima u prilog ide serija potpokazatelja.

Godine 2012. ciparsko predsjedništvo Vijeća odlučilo je ocijeniti napredak u području nasilja nad ženama u 27 država članica EU-a i Hrvatskoj pregledavanjem pokazatelja, s posebnim naglaskom na potpokazatelje za podršku žrtvama. Imajući u vidu širok raspon servisa za podršku žrtvama, nedostatak dostupnih podataka i izazove povezane s prikupljanjem podataka, trenutačna se analiza usredotočuje na servise podrške ženama žrtvama/ženama koje su preživjele partnersko nasilje (PN). PN je oblik obiteljskog nasilja nad ženama koje karakterizira bilo kakvo fizičko, seksualno ili psihološko zlostavljanje koje nad žrtvom počini trenutačni ili prijašnji supružnik ili intimni partner. U ovoj je publikaciji pojam „obiteljsko nasilje nad ženama” zamjenjiv pojmom PN-a.

U ovoj se publikaciji sažimaju nalazi izvješća „Pregled provedbe Pekinške platforme za djelovanje u državama članicama EU-a: Nasilje nad ženama - Podrška žrtvama”. U izvješću se analiziraju djelokrug, broj, raspon i stvorna uporaba servisa za podršku u 27 država članica i Hrvatskoj te se utvrđuju preporuke za napredak. Ocjenjivanje su otežale trenutačne teškoće pri osiguranju sustavnog prikupljanja usporedivih podataka o servisima za podršku u svim državama članicama. U izvješću je utvrđena neujednačenost podataka te su navedene preporuke za poboljšanje kvalitete podataka na razini EU-a u području podrške žrtvama.

Obiteljsko nasilje nad ženama i dalje predstavlja kršenje dostojanstva koje se skriva, ne prijavljuje i koje je iznimno traumatično. Zajednica ili nadležna tijela ne doživljavaju ga uvijek ozbiljno, izlažući žene i djevojke prijetnjama nasiljem i, u nekim slučajevima, čak i ubojstvima. Studijom iz 2006. o smrtnim slučajevima povezanim s nasiljem u obitelji u EU-u utvrđeno je da su od 3 413 smrtna slučaja u 2 419 slučaja žrtve bile žene(3).

1. Pregled trenutačne situacije o obiteljskom nasilju nad ženama u državama članicama EU-a i Hrvatskoj

1.1. Zakonodavni i strateški napretci u području nasilja nad ženama u EU-u

Jednakost između žena i muškaraca temeljna je vrijednost EU-a sadržana u njegovim ugovorima i u *Povelji EU-a o temeljnim pravima*. Institucije Europske unije, poput Europskog parlamenta i Europske komisije, odredile su to načelo u brojnim rezolucijama, direktivama i političkim programima kako bi se usmjeravao rad EU-a i država članica o rodno uvjetovanom nasilju.

Tablica 1.1.1.: EU Obveze EU-a u borbi protiv rodno uvjetovanog nasilja nad ženama

Dionik	Datum	Obveza	Osnovno pitanje ili aktivnost
Vijeće Europske unije, španjolsko predsjedništvo	2010.	Zaključci o iskorjenjivanju nasilja nad ženama u EU-u	Europska komisija poziva se osmisliti europsku strategiju za sprječavanje i borbu protiv nasilja.
Vijeće Europske unije, trio predsjedništva (Španjolska, Belgija, Mađarska)	2010.-2011.	<i>Deklaracija o jednakosti između žena i muškaraca</i>	Države članice pozivaju se razviti nacionalne strategije, posvetiti resurse sprječavanju i borbi protiv nasilja, suditi počiniteljima i pružati pomoć i podršku žrtvama, utvrditi nasilje kao prioritet u svojim programima i jasno identificirati nasilje nad ženama kao pitanje rodne jednakosti.
Europska komisija	2010.	<i>Ženska povelja</i>	Europska komisija poduzima mjere kako bi se borila protiv nasilja nad ženama.
Europska komisija	2010.-2015.	<i>Strategija za jednakost između žena i muškaraca</i>	Rodno uvjetovano nasilje jedan je od ključnih problema koje valja riješiti kako bi se postigla istinska rodna jednakost unutar EU-a.
Europska komisija	2010.-2014.	<i>Stockholmski program</i>	<i>Stockholmski program</i> predstavlja potrebu za unaprijeđenjem zakonodavstva i ostalim mjerama podrške koje su potrebne za zaštitu žrtava kaznenih djela na razini EU-a. Sada se smatra da su žene žrtve nasilja, kada se koriste svojim pravom slobodnog kretanja unutar EU-a, pod zaštitom zakonodavstva EU-a.
Europska komisija	2011.	Zakonodavni paket o pravima žrtava	Zakonodavni paket o pravima žrtava slijedi akcijski plan Europske komisije kojim se provodi Stockholmski program. Ima dva glavna instrumenta: <i>Direktivu 2011/99/EU o europskom nalogu za zaštitu</i> koji se primjenjuje na kaznena pitanja i <i>Direktivu 2012/29/EU o uspostavi minimalnih standarda u području prava, podrške i zaštite žrtava kaznenih djela</i> .

Europska unija zauzela je čvrst stav o rodno uvjetovanom nasilju kao o pitanju rodne jednakosti i prijetnji temeljnim pravima žena pozivajući države članice da razviju nacionalne strategije, zakonodavstvo i servise podrške. Načini na koje su europske institucije podržavale države članice (i zemlje kandidatkinje) u ovom području uključivali su konferencije, razmjenu dobrih praksi, podršku za suradnju (posebice u programu Daphne) i financiranje na operativnoj razini mreža na razini EU-a, posebice Europskog ženskog lobija (EWL) i Žene protiv nasilja Europa (WAVE). Svi načini djelovanja omogućili su postupan napredak u razmjeni dobrih praksi i informacija među organizacijama civilnog društva diljem EU-a (uključujući podršku prije pristupanja) kao i među specijaliziranim nevladinim organizacijama i istraživačima. Poticali su dijalog s donositeljima politika, naglašavajući zahtjeve za učinkovitom intervencijom i prevencijom, te su stvarali prilike za definiranje minimalnih standarda za servise.

Europske institucije odigrale su značajnu ulogu u razvoju zajedničke perspektive o borbi protiv nasilja nad ženama diljem EU-a te su imale snažan utjecaj na cjelokupno usklađivanje pravnih mjera i servisa u državama

članicama. Nedavna *Direktiva Europske unije 2011/99/EU o europskom nalogu za zaštitu* i „paket za žrtvu” za zaštitu od prijetnje kaznenog djela artikuliraju pravnu osnovu europske politike o nasilju nad ženama.

Svih 27 država članica i Hrvatska poduzele su pravne mjere za borbu protiv nasilja nad ženama. U cjelini, te se mjere razlikuju u pristupu i detaljima jer je na njih utjecala različitost u pravnom i institucionalnom kontekstu, a većina specifičnih zakona nasiljem u obitelji bavi se vrlo općenito. Europski pravni sustavi nisu gostoljubivi kada je riječ o rodno specifičnom zakonodavstvu o nasilju nad ženama, što rezultira time da se zakonodavni naponi u ovom području prelijevaju u obiteljske politike, područje trajne europske raznolikosti. Istodobno, gotovo svih 27 država članica i Hrvatska razvili su i provode nacionalne akcijske planove (NAP-ove) u području nasilja. Velika većina NAP-ova prepoznaje nasilje nad ženama kao pitanje kršenja ljudskih prava i rodne jednakosti. To pruža nadu u kohezivniji budući politički pristup u ovom području na razini EU-a.

Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, znana i kao *Istanbulska konvencija Vijeća Europe* (2011.), najnoviji je zakonodavni napredak u kojem se naglašavaju obveze države u pružanju servisa podrške ženama žrtvama nasilja (4). Od država zahtijeva da pruže pristup i općenitim i specijalističkim servisima podrške koji su primjereno financirani i imaju odgovarajuće resurse te da zadovolje minimalne standarde. Specijalizirani servisi podrške ključni su za pomoć ženama koje su preživjele obiteljsko nasilje kako bi se oporavile i ponovno sagradile svoje živote. Kako bi ispunili tu ulogu, servisi se moraju temeljiti na rodnom razumijevanju nasilja nad ženama, usredotočujući se na sigurnost i ljudska prava preživjele osobe te ne smiju ovisiti o tome je li žrtva podigla optužbu ili pristala da bude svjedokinjom. Do kraja 2012. godine Konvenciju je potpisalo 15 država članica EU-a (BE, DE, EL, ES, FR, IT, LU, MT, AT, PT, SI, SK, FI, SE i UK).

1.2. Opći pregled postojećih podataka o pojavnosti i kaznene statistike o obiteljskom nasilju nad ženama

U 27 država članica i Hrvatskoj fizičko nasilje barem jednom tijekom odraslog života doživjelo je između jedne petine i jedne četvrtine svih žena, dok je približno 12 - 15 % svih žena nakon dobi od 16 godina bilo u vezi koja je uključivala obiteljsko nasilje (5).

Uzme li se u obzir da su dostupnost istraživanja, izvješća i studija koji predstavljaju podatke, kao i pristup njima, vrlo ograničeni, takve je podatke teško prikupiti u 27 država članica i Hrvatskoj. Tijekom posljednjeg desetljeća (2000. - 2011.) većina država članica i Hrvatska (osim BG, CY, LV i HU) provela je barem jedno istraživanje o pojavnosti nasilja nad ženama. Rezultati o iskustvima s nasiljem tijekom života pokazuju da se udio žena koje su doživjele fizičko nasilje od svojih partnera kreće od 4 % (EL) do 37 % (EE), dok je većina studija iskazala stope pojavnosti fizičkog partnerskog nasilja u rasponu između 12 % i 35 % (Slika 1.2.1.).

Savjetuje se pažljivo analizirati te podatke jer stope pojavnosti nisu usporedive između 27 država članica i Hrvatske. Razlozi su različiti, u rasponu od značajnih razlika u definicijama, metodologijama, obuhvaćenim vrstama nasilja, godinama i referentnom razdoblju, kako bi se uzorkovale skupne značajke. Dodatno, izazove za uspoređivanje podataka predstavljaju i različiti načini na koje se stope pojavnosti javno objavljuju.

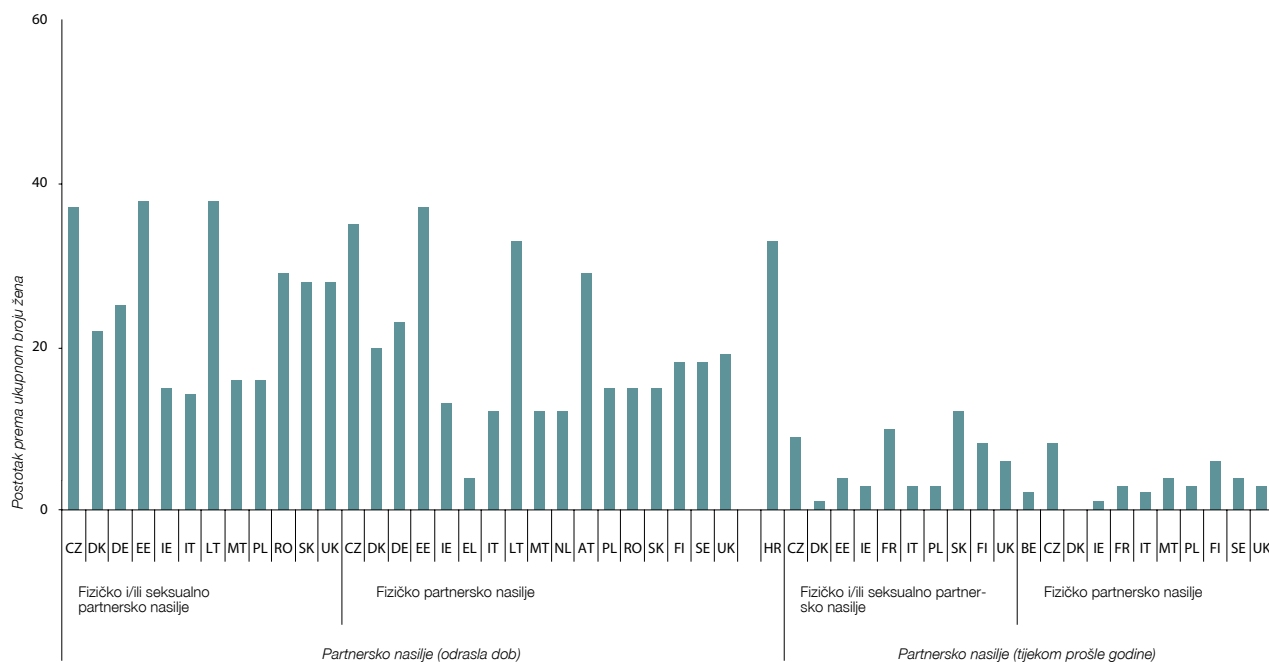
Međutim, poduzete su brojne inicijative i naponi kako bi se riješio problem nedostatka usporedivosti. U sklopu projekta „Koordinirano djelovanje u pogledu kršenja ljudskih prava” (engl. Co-ordination action on human rights violations, CAHRV) (6) prikupljene su informacije iz najmanje 19 studija o pojavnosti. Samo pet nacionalnih studija o pojavnosti moglo se odgovarajuće analizirati, a skupine podataka u njima su već nudile visok stupanj usporedivosti. Dodatno, pokrenuta su dva projekta prikupljanja podataka na razini EU-a: (1) Eurostat je predložio provedbu istraživanja viktimizacije pod nazivom „Europsko istraživanje o sigurnosti” (engl. European safety survey, SASU) u svih 27 država članica i Hrvatskoj tijekom 2013. i 2014. - istraživanjem je obuhvaćeno fizičko i seksualno nasilje među partnerima; (2) Agencija Europske unije za temeljna prava (FRA) provela je tijekom 2011. i 2012. na razini EU-a istraživanje o dobrobiti i sigurnosti žena, čiji su prvi rezultati predstavljeni 2013. godine (7). Europski parlament odbio je 12. prosinca 2012. prijedlog Europske komisije o europskoj statistici o sigurnosti od kaznenih djela. Europska komisija pozvana je iznijeti drugi prijedlog. Ta odluka utječe na moguće buduće prikupljanje podataka o kaznenim djelima na razini EU-a.

Budući da gotovo sve države članice i Hrvatska redovito (uglavnom na godišnjoj osnovi) prikupljaju

i dokumentiraju službene statistike o kaznenim djelima, statistički podatci o kaznenim djelima mogli bi značajno nadopuniti studije o pojavnosti. Međutim, iako statistika o kaznenim djelima može pomoći u procjeni fenomena obiteljskog nasilja nad ženama u državama članicama, ne može pokazati ukupno stanje. Službeni statistički podatci o kaznenim djelima, koji su analizirani za 27 država članica i Hrvatsku, ne mogu trenutačno pružiti odgovarajuće informacije o partnerskom nasilju nad ženama. Nadalje, valjanost je tih podataka upitna ako ih ne dopunjuju podatci iz istraživanja o pojavnosti koji uključuju i neprijavljene slučajeve. Nedavne studije provedene diljem EU-a ukazuju na činjenicu da većina slučajeva obiteljskog nasilja nad ženama nije prijavljena policiji ili da, čak i ako jesu, nisu dokumentirani i ne pojavljuju se u statistici o kaznenim djelima (8). Vrste obiteljskog nasilja nad ženama predstavljene u službenoj statistici o kaznenim djelima u većini država članica i Hrvatskoj jesu: smrtni slučajevi, fizičko ozljeđivanje i spolno nasilje. U nekoliko su slučajeva (CY, MT, NL, PL, PT, RO, SI i SE) zabilježeni podatci o psihološkom nasilju (prijetnje) i ostalim napadima poput uhođenja, kaznenih djela povezanih s imovinom, uskraćivanja i kršenja naloga o nezlostavljanju.

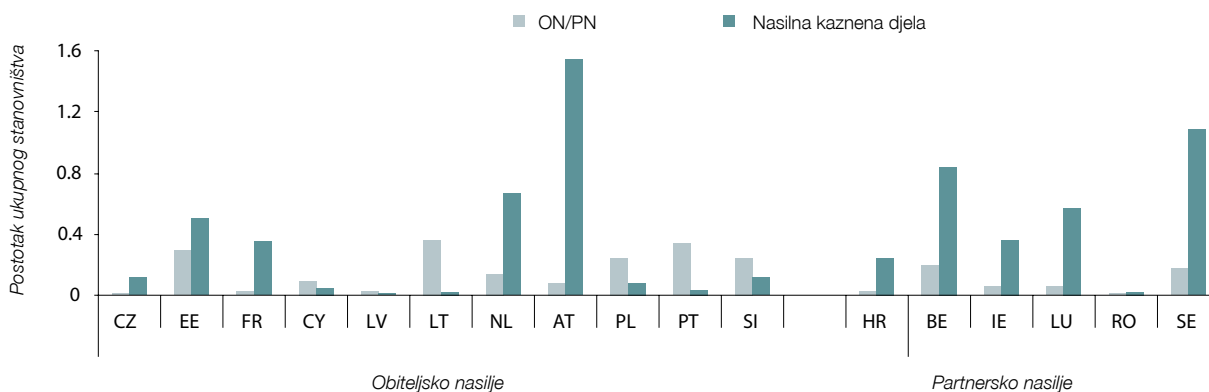
Stoga je potrebno razviti namjenski sustavni i koordinirani pristup povezivanja podataka o pojavnosti sa statistikom o kaznenim djelima. Da bi se dobila točna statistika o obiteljskom nasilju nad ženama, u kaznenu statistiku potrebno je uvrstiti zasebnu kategoriju kaznenih djela u pogledu partnerskog nasilja te je primjenjivati. Trebalo bi navesti detaljnije informacije o odnosu žrtve i počinitelja, a prikupljeni podatci trebali bi biti sustavno rodno i dobno raščlanjeni i za žrtve i za počinitelje.

Slika 1.2.1.: Stope pojavnosti na temelju nacionalnih istraživanja

Izvor: za CZ, DK, DE, IE, FR, IT, LT, PL, RO, SK, FI, SE i UK: UN Women (http://www.endvawnow.org/uploads/browser/files/vaw_prevalence_matrix_15april_2011.pdf); za BE, EE, EL, MT, NL, AT i HR: ostali izvori - vidjeti dodatne informacije o istraživanjima pojavnosti (vidjeti Tablicu 1.1. u Prilogu II EIGE-ova izvješća „Pregled provedbe Pekinške platforme za djelovanje u državama članicama EU-a: Nasilje nad ženama - Podrška žrtvama”, 2012.); za ES: podatci povezani s vrstom partnerskog nasilja nisu javno dostupni, ali je 10,9 % žena tijekom života (3 % tijekom prošle godine) pretrpjelo zlostavljanje trenutnog ili bivšeg partnera (partnersko nasilje); za LU: objavljeni podatci o stopama pojavnosti nisu javno dostupni; za PT: podatci o intimnom partneru nisu javno dostupni, ali je 7 % žena doživjelo obiteljsko nasilje tijekom prošle godine; za SI: podatci o partnerskom nasilju nisu javno dostupni, ali je 57 % žena nakon 15. godine doživjelo nasilje; za BG, CY, LV i HU: nema javno dostupnih informacija o anketama o pojavnosti.

Napomena: Podatci o stopama pojavnosti ne mogu se uspoređivati među zemljama zbog različitih metodologija istraživanja.

Slika 1.2.2.: Obiteljsko nasilje / partnersko nasilje i nasilna kaznena djela kao postotak u ukupnom stanovništvu, 2009

Izvor: za nasilna kaznena djela: Eurostat, statistika o kaznenim djelima i kaznom pravosuđu (crim_gen); za stanovništvo: Eurostat, statistika o stanovništvu (demo_r_d2jan); za ON i PN: vidjeti Tablicu 1.2., Prilog II. EIGE-ovu izvješću „Pregled provedbe Pekinške platforme za djelovanje u državama članicama EU-a: Nasilje nad ženama - Podrška žrtvama”, 2012.

Napomena: Usporedba među d27 država članica EU-a nije moguća zbog razlika u prikupljanju nacionalnih podataka o kaznenim djelima o obiteljskom i partnerskom nasilju kao i zbog razlika među godinama kada su podatci prikupljeni. Nasilna kaznena djela uključuju nasilje nad osobom (kao što je fizički napad) i seksualne prekršaje (uključujući silovanje i spolno nasilje) te se odnose na podatke iz 2009. U izračunima su upotrebljeni podatci o stanovništvu za 2010.

1.3. Zakonodavne i strateške mjere za rješavanje obiteljskog nasilja nad ženama u državama članicama i Hrvatskoj

Na razvoj zakonodavstva i politika u 27 država članica i Hrvatskoj značajno je utjecao dvojni okvir rodne jednakosti i ljudskih prava. Posao koji se obavio u sklopu okvira Vijeća Europe od 2003. također je olakšao dijalog na razini Europe o hitnoj potrebi za učinkovitim mjerama i dijeljenju dobrih praksi.

Značajne razlike mogu se primijetiti u utvrđivanju problema kao nasilja nad ženama, obiteljskog nasilja i/ili nasilja u obitelji kao i u određivanju da li je najbolji temelj za rješavanje problema u okviru kaznenog zakona, građanskog zakona, zakona i odredbi o socijalnoj skrbi ili upravnog zakona.

Godine 2005. radna skupina koju je osnovalo Vijeće Europe osmislila je kampanju za borbu protiv nasilja nad ženama, uključujući obiteljsko nasilje. Složenost stavljanja u okvire utvrđena je na razini Vijeća Europe te je, uz Upravu za ljudska prava, uključena i Uprava za pravosuđe i ljudsko dostojanstvo. Složenost je predstavljena pomakom prema dvosmjernom pristupu, trenutačno kodificiranom u *Istanbulskoj konvenciji* Vijeća Europe, koji od 2003. godine odražava razvoje u pravnim okvirima diljem država članica EU-a kao i u Vijeću Europe.

1.3.1. Nacionalni akcijski planovi (NAP-ovi)

BPfA od vlada zahtijeva da „formuliraju i provedu, a sve na primjerenim razinama, akcijske planove za eliminaciju nasilja nad ženama” te da „raspodijele odgovarajuće resurse unutar vladina proračuna i mobiliziraju resurse zajednice za aktivnosti povezane s eliminacijom nasilja nad ženama, uključujući resurse za provedbu akcijskih planova na svim primjerenim razinama”.

Jasan uzorak rasta u brojnim akcijskim planovima i konvergencija u njihovu sadržaju može se potvrditi za 27 država članica i Hrvatsku. Godine 2005./2006. 14 država članica i Hrvatska donijele su akcijski plan. Do 2007./2008. broj je dosegao 17. Tijekom 2010./2011. sve države članice (osim MT i AT) i Hrvatska provele su akcijski plan s mjerama za borbu protiv obiteljskog nasilja nad ženama. Gotovo sve zemlje EU-a iskazale su potrebu za takvim akcijskim planovima.

Postoji značajna varijacija kad je riječ o fokusu nacionalnih planova u načinu na koji su uokvireni i sastavljeni. Mogu se utvrditi tri općenita pristupa. Prvi, postoje nacionalni akcijski planovi usmjereni na nasilje nad ženama u kojima se prožimaju oblici nasilja te koji se povezuje s diskriminacijom i ljudskim pravima. Drugi,

ostali nacionalni akcijski planovi usmjereni su na obiteljsko nasilje i/ili nasilje u obitelji te predstavljaju drugu vrstu informacija povezanih s kontekstom veze. Njih gotovo polovica usmjerena su na nasilje između odraslih u bliskoj vezi, pri čemu neki naglasak stavljaju na spol, a neki ne. Ostali nacionalni akcijski planovi obiteljsko nasilje definiraju kao nasilje jednog člana obitelji nad drugim, uključujući maltretiranje i zlostavljanje djece za koje su odgovorni drugi rođaci poput bake i djedova ili braće i sestara. U središtu pozornosti je ukupna ugroženost obiteljskog života kada se dogodi bilo koji oblik nasilja. Treći, postoje dva nacionalna akcijska plana koja općenitije ciljaju smanjenju nasilja ili osiguranju ljudskih prava (EE i UK) u kojima se spol može spominjati kao marker rizika.

Koncept nasilja nad ženama unutar nacionalnih akcijskih planova također podliježe diferencijaciji. U nekim nacionalnim akcijskim planovima koncept obiteljskog nasilja proširen je kako bi uključio prisilan brak i zločine temeljene na časti (BE i SE). Druge države članice u nacionalne su akcijske planove uvrstile odlomke o podršci i učinkovitoj potpori i intervenciji za useljeničke zajednice (DK, DE i UK). Španjolska ima zaseban nacionalni akcijski plan posvećen potrebama žena migrantica. Osiguravanju servisa i pravde za marginalizirane skupine, poput žena s invaliditetom, pridaje se sve više pozornosti u nacionalnim akcijskim planovima nego što je to bio slučaj u prošlosti.

Stvarni sadržaj nacionalnih akcijskih planova također iznimno varira te uobičajeno obuhvaća tri glavna područja: osposobljavanje ključnih dionika, sprječavanje i promjenu nasilnog ponašanja te podršku žrtvama. Međutim, provedba nacionalnih akcijskih planova ocjenjuje se samo u rijetkim prilikama. Neki nacionalni akcijski planovi uključuju odredbe o praćenju i obvezu izvješćivanja javnosti. Neki nacionalni akcijski planovi uključuju istraživanje kojim se ocjenjuje provedba pravne reforme (DE, ES i LU). Najveća prepreka učinkovitosti i dalje je neodgovarajuća raspodjela resursa u odnosu na očekivane rezultate.

1.3.2. Kazneni zakoni

I dok su većina država članica i Hrvatska donijeli zakone kojima se rješavaju djela obiteljskog nasilja nad ženama (fizičkog, psihičkog i seksualnog), postoje različita tumačenja oko toga što znači kriminalizirati ta djela. Kad je riječ o kažnjavanju obiteljskog nasilja nad ženama (9), primjenjuju se različiti pristupi, uz tri opća pristupa:

- primjenu postojećih općih kaznenih zakona;
- primjenu općih kaznenih zakona, ali uz uvođenje strožih kazni definiranjem okruženja u kojem se nasilje odvija - u obitelji / među članovima obitelji - kao teško kazneno djelo;
- uvođenje specifičnog kaznenog djela kojim se kriminalizira obiteljsko nasilje u kazneni zakon.

Unatoč porastu kriminalizacije broj procesuiranih slučajeva ostaje nizak u usporedbi s pojavnosti obiteljskog nasilja nad ženama, uz brojna osipanja za koje je utvrđeno da utječu na učinkovitost kaznenih sustava (10). Policija u nekim državama članicama obiteljsko nasilje nad ženama još uvijek smatra privatnom stvari, nasilje se trivijalizira, a policiji i sudstvu nedostaje stručnosti te ne razumiju problem.

Imajući u vidu različite pravne sustave u sklopu EU-a, ne postoji jedinstveni standard kriminalizacije i zaštita, kako je prethodno navedeno, nije ujednačena. Rješavanje postojećih nerazmjera u kriminalizaciji zahtijevalo bi uklanjanje svih iznimki kaznenog zakona koje su sadržane u općim i posebnim zakonima, uključujući iznimku kojom se osigurava da je svaki kazneni progon javna stvar te uklanjanje uvjeta prema kojemu žrtve moraju uložiti pritužbu ili podići privatnu tužbu prije pokretanja kaznene istrage. Nadalje, važno je ojačati rodnu analizu u sustavu kriminalizacije. Jednako su važne i provedba kaznenih zakona i nametanje sankcija, čiji je nedostatak utvrđen kao glavni razlog nekažnjavanja (11). Rješavanje navedenoga, uz bavljenje problemom nerazmjera u kriminalizaciji, bit će važan pokazatelj buduće predanosti 27 država članica i Hrvatske u okončanju nekažnjavanja obiteljskog nasilja nad ženama.

1.3.3. Nalozi za zaštitu

Nalozi za zaštitu razlikuju se od kaznenih mjera. Kako se navodi u Europskom nalogu za zaštitu (EPO) (*Direktiva 2011/99/EU o europskom zaštitnom nalogu*, članak 2. stavak 1.), njime je potrebno spriječiti

kazneno djelo, a ne samo reagirati na njega. Tri su glavna aspekta naloga za zaštitu: početna policijska zabrana i njezina provedba, vrsta podrške koja se daje žrtvama kao dio procesa provedbe zabrane te odobravanje i posljedična primjena naloga za zaštitu.

Dokazi upućuju na to da su sva tri aspekta nužno međusobno povezana te se nazivaju „trostupčanim” zakonima. Najprije su uvedeni u Austriji 1997. godine. Cilj je ovog sustava osigurati da ne postoji nerazmjer u zaštiti te da žrtva ima pravo suzdržati se od kaznenog postupka. Sustav je ocijenjen i utvrđeno je da je uspješan (12).

Ideja neposredne zaštite od daljnjeg nasilja nametanjem fizičke udaljenosti između agresora i žrtve sve je priznata diljem EU-a. Policijska zabrana, izbacivanje počinitelja iz doma i zabrana približavanja ili kontaktiranja sa žrtvom tijekom određenog vremenskog razdoblja jasno nudi najvišu razinu sigurnosti ako je policija odgovarajuće osposobljena. Većina država članica uvela je pravne naloge za zaštitu koji su ili izričito osmišljeni za slučajeve obiteljskog nasilja nad ženama ili su izmijenjeni kao bi mogli biti izdani protiv intimnog partnera ili bivšeg partnera. Općenito, primjenjuju se na raspon fizičkog, seksualnog i psihološkog nasilja te slijede načelo da bi žrtva trebala biti sigurna u prostorima u kojima živi. Međutim, postoji širok raspon različitih sredstava provedbe, što može utjecati na učinkovitost naloga u osiguravanju sigurnosti od daljnje opasnosti.

Zakonski okvir za naloge za zaštitu razlikuje se među 27 država članica i Hrvatskom jer su za regulaciju naloga za zaštitu one donijele različite vrste zakonodavstva u različitim područjima. Primjerice, nalozi za zaštitu mogu se definirati u sklopu zakona o kaznenim djelima, zakona o kaznenom postupku ili upravnog zakona, uz izdvojeni policijski zakon o nalogima o zabrani. Raspodjela zakonodavnih elemenata tijekom vremena u različitim državama članicama sugerira da ta očigledna fragmentacija nije samo pitanje toga kako europski pravni sustavi rješavaju zakonsku domenu, već je i rezultat procesa učenja iz iskustva i, unutar EU-a, od ostalih država članica jer se o obećavajućim praksama raspravlja te ih se prilagođava različitim nacionalnim kontekstima.

1.3.4. Programi za počinitelje

Programi za počinitelje osmišljeni su kao alternativa „redovitom” sankcioniranju prijestupnika u slučajevima obiteljskog nasilja nad ženama. Program je trebao biti „sankcija” kojom bi se izbjegla kazna i/ili zatvor, što je moglo imati reperkusije za žene i njihovu djecu.

Pružanje pregleda državnih mjera za programe za počinitelje u EU-u predstavlja izazov ima li se u vidu nedostatak dostupnih pouzdanih podataka. Dostupno je nekoliko izvješća. No, budući da se služe različitim izvorima, stvaraju nedosljednu sliku. Dokazi upućuju na to da u provedbi programa za počinitelje postoje znatne zemljopisne varijacije, uključujući velike regionalne razlike diljem cijelog EU-a, pri čemu urbane regije pružaju više programa od ruralnih područja.

Petnaest država članica (BE, BG, DK, EL, ES, FR, CY, NL, AT, PL, PT, RO, SI, SE i UK) imaju pravne propise kojima se nude programi za počinitelje koji se bave bilo kojim oblikom obiteljskog nasilja nad ženama (13). Međutim, ti pravni propisi ne naznačuju pristup kojim se programi služe kao ni to nude li se ti programi zaista.

I dalje ostaje nejasno kako valja formulirati programe za počinitelje: bi li se takvi programi trebali razvijati u okvirima resocijalizacije (kognitivno-bihevioralna modifikacija) ili terapije (bavi se dubljim psihološkim pitanjima) te bi li sudjelovanje u programima trebao narediti sud ili bi ono trebalo biti dobrovoljno. Stoga se razvoj ujednačenijeg pristupa čini nužnim i trebalo bi ga dopuniti sustavnim procesom ocjenjivanja kako bi se učilo iz odredbi tih programa. Čak i ako je provedena određena *ad hoc* procjena na temelju nekolicine ocjena, ocjenjivanje treba ujednačiti na razini EU-a.

1.3.5. Osposobljavanje za stručno osoblje

Institucije usmjerene na pitanja nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja nad ženama naglašavaju potrebu za osposobljavanjem za stručno osoblje i njezinu važnost. Većina preporuka uključuje potrebu za sustavnim

rodnim osposobljavanjem kao dijelom kurikula za stručno osoblje u polju obiteljskog nasilja kao i kontinuirano osposobljavanje zaposlenika/ca i volontera/ki. Većina država članica i Hrvatska shvatili su važnost osposobljavanja te ga pružaju, no samo nekoliko država članica primjenjuje sustavno osposobljavanje i kao dio inicijalne pripreme mjerodavnih stručnjaka/kinja i kao kontinuirano osposobljavanje onih na terenu.

Velika većina država članica izvješćuje o propisima o osposobljavanju, no ti su tečajevi za osposobljavanje obvezni samo u nekim zemljama (primjerice, tečajevi u CZ, DE, IE, EL, ES, HU, NL, AT, SI i FI) (14). Istodobno, različita tumačenja i definicije obiteljskog nasilja ometaju prikupljanje podataka o treninzima o obiteljskom nasilju za stručnjake/kinje na razini EU-a. Neovisno o tome, sve su države članice u nacionalne akcijske planove uključile odredbu o pružanju osposobljavanja.

Unatoč tome što je EU naglasak stavila na važnost osposobljavanja stručnjaka/kinja, ono je rijetko kada sustavno. Za osposobljavanje je i dalje predviđeno premalo sredstava, ono je *ad hoc* i neobavezno. Osposobljavanje trebaju voditi stručnjaci/kinje koji su u borbi protiv obiteljskog nasilja nad ženama sposobni razmotriti rodno utemeljeni pristup i pristup koji u obzir uzima ljudska prava.

1.4. Zaključci

Unatoč uvođenju niza politika i mjera, pojavnost nasilja nad ženama, uključujući obiteljsko nasilje nad ženama, i dalje je značajno visoka u 27 država članica i Hrvatskoj. Podatci koji su trenutačno dostupni - iz studija o pojavnosti i statistika o kaznenim djelima - ne dopuštaju sustavnu usporedbu među državama članicama, no procjenjuje se da je fizičko nasilje barem jednom u odrasloj dobi doživjelo između jedne petine i jedne četvrtine žena te da je približno 12 % do 15 % svih žena nakon dobi od 16 godina bilo u vezi koja je podrazumijevala obiteljsko nasilje (15).

EU je u proteklom desetljeću zauzela čvrst stav o nasilju nad ženama. Problem je postavila u kontekst rodne jednakosti i ljudskih prava. Većina država članica i Hrvatska razvila je i provodi nacionalne akcijske planove koji nasilje nad ženama tretiraju i kao problem ljudskih prava i kao problem rodne jednakosti.

Pripremljen je niz pristupa za kriminalizaciju obiteljskog nasilja nad ženama i uvođenje naloga za zaštitu. Razlike su djelomice uvjetovane različitim pravnim sustavima unutar EU-a, no tuđa su iskustva, uz obećavajuće prakse koje su podijeljene i prilagođene različitim nacionalnim kontekstima, poslužila kao dobre lekcije. Nerazmjeri u kriminalizaciji postoje i dalje, no glavni razlog nekažnjivosti jest neprovođenje zakonodavstva. Za poboljšanje situacije najvažnije je osposobljavanje stručnjaka/kinja u kaznenopravnom sustavu i ostalim sektorima. Osposobljavanje je uključeno u brojne nacionalne akcijske planove 27 država članica i Hrvatske, no za njega često nema dovoljno sredstava te je privremeno i neobavezno.

Specifični programi koji se bave ponašanjem počinitelja predstavljaju jednu od mogućih mjera među više njih koje su uvedene radi rješavanja problema obiteljskog nasilja nad ženama. Pristupi se razlikuju i nisu ujednačeni unutar zemalja i među njima. Nekoliko je takvih programa ocijenjeno, što je otežalo njihovu procjenu u pogledu učinkovitosti u smanjenju nasilnog ponašanja. Razvijena su osnovna načela (16) koja bi, zadovolje li se, rezultirala većom zaštitom i sigurnosti za žene koje su preživjele nasilje kao i većom mogućnošću utvrđivanja odgovornosti počinitelja.

2. Servisi za žene koje su preživjele obiteljsko nasilje u EU-u

2.1. Opći pregled

U posljednjem se desetljeću sve više prepoznaje odgovornost 27 država članica i Hrvatske za poduzimanje učinkovitih mjera u sklopu međunarodnih obveza u pogledu ljudskih prava kao odgovor na obiteljsko nasilje nad ženama. Takve se mjere proširuju te se uspostavljaju odgovarajući servisi podrške za žrtve (17). Pružanje specijaliziranih servisa, uključujući sigurna skloništa, utemeljeno je u međunarodnim pravnim instrumentima te je u odlukama UN-ovog Odbora za uklanjanje diskriminacije žena (CEDAW) (18) istaknuto kao dio obveza države u pogledu ljudskih prava. Važnost takvih servisa - sa stajališta specifične rodne prirode nasilja nad ženama te unutar okvira jednakosti i ljudskih prava - prepoznali su UN, EU, Vijeće Europe, praktičari i istraživači.

Istanbulska konvencija Vijeća Europe, kao najnoviji razvojni element, uključuje obavezu država da pruže pristup i općenitim i specijalističkim servisima podrške koji su primjereno financirani i za koje ima dovoljno resursa te udovoljavaju minimalnim standardima. Servisi se moraju temeljiti na rodnom razumijevanju nasilja nad ženama, usredotočujući se na sigurnost i ljudska prava osobe koja je preživjela nasilje, te ne smiju ovisiti o tome je li žrtva podigla tužbu ili pristala svjedočiti. Specijalizirani servisi podrške ključni su za pomoć ženama koje su preživjele obiteljsko nasilje nad ženama u oporavku i ponovnoj izgradnji života. Ženama koje su preživjele obiteljsko nasilje potreban je pristup sigurnom smještaju, zaštiti, zdravstvenim ustanovama, pravnom i psihološkom savjetovanju, socijalnoj potpori i financijskoj pomoći. Obezbjedivanje specijaliziranih servisa je ključno jer oni pružaju rodno osjetljiv pristup razvijen kako bi zadovoljio potrebe preživjelih žena, među kojima su mnoge proživjele ponovljeno nasilje. Cilj je servisa osnažiti žene i osigurati njihov cjelokupni oporavak.

Međutim, razina pružanja usluga unutar EU-a izaziva ozbiljnu zabrinutost. Vijeće Europe primijetilo je 2010. nedostatak dokaza koji potvrđuju bilo kakav rast u raspodjeli servisa unutar država ili u broju država koje pružaju servise od svojeg prethodnog izvješća o praćenju iz 2008. Sveukupno u EU-u nedostaje 25 496 skloništa, a u Hrvatskoj 371. U nekim su državama članicama servisi podrške ograničeni i gotovo uglavnom ih pružaju nevladine organizacije uz malo državne pomoći ili bez nje. Bez pravnih jamstava i održivog financiranja takvi servisi ostaju ranjivi. U nedostatku redovitih ocjenjivanja i prikupljanja nacionalnih podataka, kvaliteta i uporaba pruženih servisa ne mogu se točno procijeniti.

Vijeće Europe razvilo je smjernice prema vrsti potrebnih servisa podrške i minimalne standarde za servise podrške utemeljene na preporukama za utvrđivanje standarda kvalitete. Osnovne vrste servisa koji se pružaju uključuju: nacionalne linije pomoći, usluge zastupanja i podrške, psihološko savjetovanje, smještaj u skloništim, medicinske usluge, servise za žene koje trpe više oblika diskriminacije te servise za djecu koja su žrtve ili svjedoci obiteljskog nasilja. Minimalni standardi ne uključuju samo minimalne zahtjeve za određene servise, već i standarde kojima valja težiti poput osiguranja da su skloništa dostupna i ženama iz ruralnih područja koje su preživjele nasilje, U 2010. godini 15 država članica (BE, BG, CZ, DE, EL, FR, CY, LV, LU, AT, PL, PT, SI, FI i SE) i Hrvatska izvijestile su o uspostavi minimalnih standarda za pružanje servisa skloništa. Nema dostupnih podataka za mjerenje stupnja u kojem su postignuti minimalni standardi.

Imperativ je prikupiti podatke o servisima koji se pružaju ženama žrtvama. To pomaže u utvrđivanju potreba i njihovih troškova te pruža informacije o budućim uslugama i potrebama za osposobljavanjem. Međutim, podatci se ne prikupljaju dosljedno na svim razinama (lokalnoj, regionalnoj ili nacionalnoj). Definicije onoga što čini određeni servis razlikuju se unutar zemalja i među njima, jednako kao i metode koje se koriste za prikupljanje podataka (primjerice, census dnevnih naspram godišnjih iznosa). Podatci nisu ujednačeni jer ih može prikupljati mreža organizacija.

2.2. Podrška žrtvama: pregled potpokazatelja

Slijedi prikaz raspona, broja, dometa i stvarne uporabe instrumenata za podršku žrtvama, uglavnom ženama i djeci. Popis analiziranih instrumenata temelji se na potpokazateljima za podršku žrtvama koje je potvrdilo

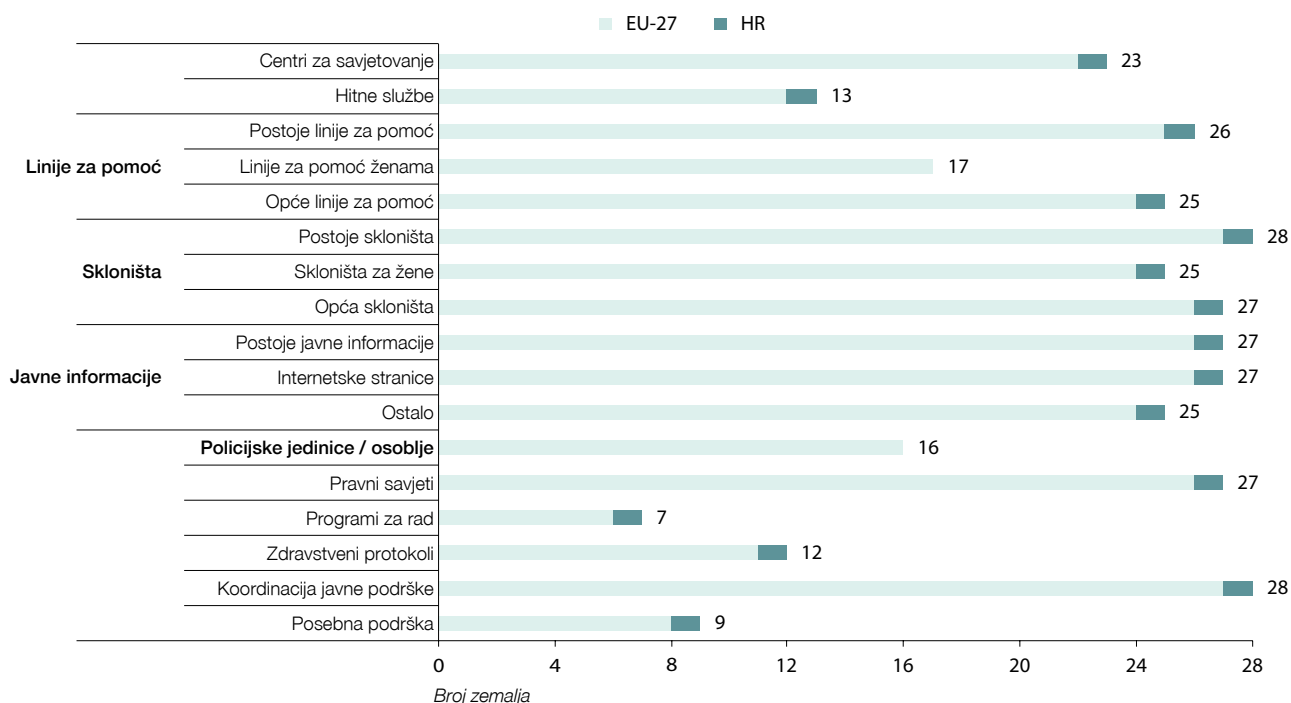
Vijeće EU-a pod danskim predsjedanjem u prosincu 2002.

Predstavljeni podatci prikupljeni su u ožujku i travnju 2012. s pomoću strukturiranog internetskog upitnika prosljeđenog vladama, nevladinim organizacijama i akademskim predstavnicima iz svih 27 država članica i Hrvatske. Vlade su do studenoga 2012. nekoliko puta provjerile podatke. Informacije i podatci o kvaliteti dostupnih servisa podrške te o koordinaciji javnog sustava podrške na nacionalnoj razini prikupljeni su iz sekundarnih izvora.

Diljem EU-a postoji niz specijaliziranih servisa za žene koje su preživjele partnersko nasilje. Najčešće dostupne usluge u EU-u jesu specijalizirani pravni savjeti i javne informacije.

Skloništa i centri/servisi za žene široko su dostupni u većini država članica (u više od 80 %) i Hrvatskoj. Najslabije dostupni servisi jesu servisi posebne podrške za višestruko diskriminirane skupine te specijalizirani programi za pomoć žrtvama koje ponovno ulaze na tržište rada (manje od 40 %).

Slika 2.2.1.: Raspon servisa podrške za žene koje su preživjele partnersko nasilje u EU-27 i Hrvatskoj (HR), 2012.

Izvor: podatci prikupljeni u ožujku i travnju 2012., revidirani u studenome 2012.

2.2.1. Centri za savjetovanje

Centar za savjetovanje jest nerezidencijalan servis koji pruža rodno specifičnu dnevnu podršku bilo koje vrste (uključujući informacije, savjete, savjetovanje, praktičnu podršku, sudsku pratnju, pravne informacije, proaktivnu podršku i potporu) ženama koje su preživjele partnersko nasilje i njihovoj djeci koja nemaju smještaj u skloništu.

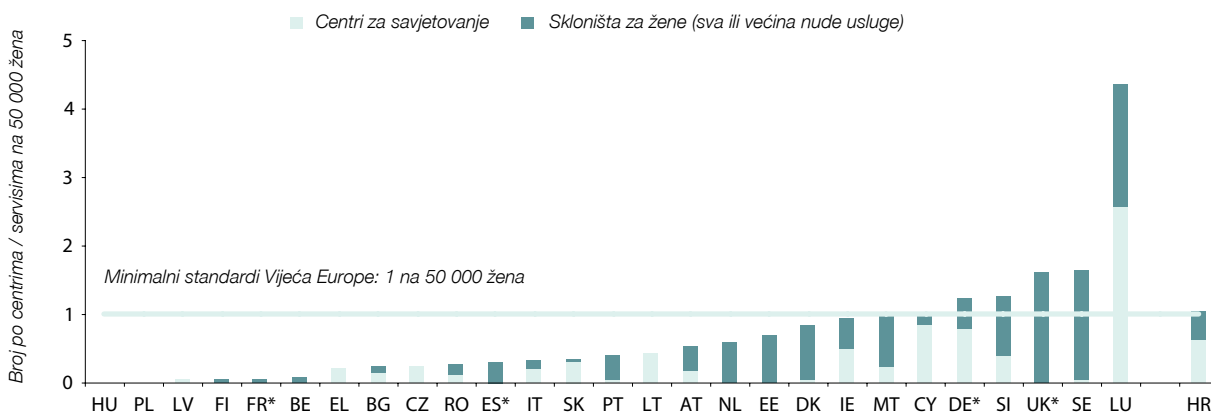
Primjeri centara za savjetovanje: centri za intervenciju koji pružaju pravnu, socijalnu i zdravstvenu pomoć ženama, krizni centri za žene, savjetovanišni centri u koje žene mogu doći i servisi privremenog smještaja koji ženama u zajednici pružaju praktičnu i emotivnu pomoć.

Trenutačan koncept ne uključuje opće centre za žene koji pružaju drugu vrstu podrške, baveći se socijalnim uključivanjem, siromaštvom, rodnom jednakosti i drugim pitanjima. Nisu uključeni ni centri za žrtve seksualnog nasilja koji primaju žrtve silovanja ili seksualnog zlostavljanja. Iz ove su definicije isključeni centri za savjetovanje otvoreni i muškarcima i ženama žrtvama partnerskog nasilja ili obiteljskog nasilja jer oni ne pružaju razinu

rodno specifičnih specijaliziranih usluga potrebnu ženama koje su preživjele partnersko nasilje.

Uz iznimku Mađarske, sve države članice i Hrvatska imaju nerezidencijalne centre/servise za žene. Centri za savjetovanje ne postoje u četirima državama članicama (BE, EE, NL i FI), no te vrste usluga pružaju skloništa za žene. Kada su dostupni podatci, preporukama Vijeća Europe o tome da je potreban najmanje jedan centar/servis za savjetovanje na 50 000 žena udovoljava samo osam država članica (DE, IE, CY, LU, MT, SI, SE i UK) i Hrvatska (Slika 2.2.2.).

Slika 2.2.2.: Broj centara/servisa za žene koje su preživjele partnersko nasilje u EU-u i Hrvatskoj (HR), 2012.

Izvor: podatci prikupljeni u ožujku i travnju 2012., revidirani u studenome 2012.; Eurostat, statistika o stanovništvu (demo_r_d2jan).

Napomena: Broj skloništa prikazan za svaku državu članicu uključuje sva ili većinu skloništa za žene koja nude nerezidencijalne usluge. Takve se usluge ne pružaju u HU. U BE, EE, NL i FI ne postoje centri za savjetovanje žena, ali sva skloništa za žene pružaju nerezidencijalne usluge u BE, EE i FI kao i većina njih u NL. Točan broj centara za savjetovanje nije dostupan za DE, no iznosi otprilike 600-700. Podatci o broju centara nisu dostupni za ES, FR i UK (*).

Zemljopisni raspon pružanja usluga značajno se razlikuje. Centri su dostupni u svim regijama samo u osam država članica (IE, ES, FR, IT, CY, MT, AT i PT).

U svakoj od 21 države članice EU-a i Hrvatske, uz iznimku Latvije za koju nema dostupnih informacija, država financira centre za žene. U 13 država članica financiranje je propisano zakonom (BG, CZ, ES, IT, LT, LU, MT, AT, PL, PT, RO, SI i UK), dok u preostalih osam država članica (DK, DE, IE, EL, FR, CY, SK i SE) i Hrvatskoj nema zakona kojim se propisuje državno financiranje. Međutim, državna sredstva ne pokrivaju nužno cjelokupan trošak servisa. Nevladine organizacije koje pružaju te servise možda će trebati skupljati sredstva za provedbu svojih aktivnosti ili smanjiti broj usluga.

Preporuke

Centri za savjetovanje trebali bi:

- besplatno pružati usluge i biti dostupni u svim regijama;
- uključivati širok raspon usluga - savjetovanje, informacije i savjete, pravničke usluge, pravne savjete, sudsku pratnju, umrežavanje s ostalim servisima podrške, potporu i mobilnu podršku u zajednici, podršku pri preseljenju, specijalističku podršku za djecu/mlade;
- biti financirani od države i to bi financiranje trebalo biti:
 - zakonski propisano
 - održivo (dugoročno)
 - dostatno da osigura pružanje podrške svim potrebitim ženama i njihovoj djeci;
- javno vidljivo/transparentno;
- imati osoblje osposobljeno za pružanje specijaliziranih savjeta i podrške u vezi s partnerskim nasiljem kako bi se olakšao oporavak i osnažile žene koje su preživjele partnersko nasilje;

- pružati pristup i odgovarajuću podršku ženama migranticama, predstavnicama manjina i onima koje traže azil, neovisno o njihovu pravnom statusu, starijim ženama, lezbijkama, biseksualnim i transrodnim ženama (LBT) te ženama i djeci s invaliditetom;
- pružati višejezičnu podršku.

Kako bi se zadovoljili minimalni standardi Vijeća Europe, preporučuje se da specijalizirano rodno specifično savjetovanje i servisi mobilne podrške budu dostupni jednoj na 50 000 žena.

2.2.2. Hitne službe

Usluge hitne službe primarno se bave ženama koje su preživjele partnersko nasilje te ih pruža specijalizirano osoblje u sklopu hitnih medicinskih službi u bolnicama ili u sklopu timova socijalne službe koji pružaju trenutačnu pomoć, poput smještaja te posebne proaktivne ili mobilne psihosocijalne pomoći. Također se mogu pružati u skloništima za žene u kojima se pruža hitan smještaj.

Dvanaest država članica (BE, EL, ES, FR, IT, CY, LU, MT, AT, SI, FI i UK) i Hrvatska nude specijalizirane hitne usluge za žene koje su preživjele partnersko nasilje. Preostalih 15 država članica ne pruža takve usluge. Hitne intervencije većinom pružaju socijalne službe (BE, EL, ES, FR, IT, CY, LU, SI, FI i HR) i bolnice (BE, ES, FR, IT, CY, AT, FI, UK i HR). Međutim, broj država članica koje pružaju te usluge i dalje je ograničen. Mobilni psihosocijalni servisi podrške još su više ograničeni te ih je moguće pronaći samo u pet država članica (BE, IT, CY, FI i UK).

Preporuke

- Osoblje koje radi u hitnim službama trebalo bi biti osposobljeno i znati kako pružiti podršku ženama koje su preživjele partnersko nasilje. Osposobljavanje bi trebalo uključivati:
 - zdravstvene protokole za intervenciju i zaštitu;
 - procjenu rizika i sigurnosno planiranje;
 - prijavljivanje;
 - sigurnosne i zaštitne mjere, uključujući blisku suradnju sa servisima podrške za žene i policijom ako se vjeruje da ženi prijete rizik od daljnjeg nasilja.

2.2.3. 24-satne telefonske linije za pomoć

Telefonske linije za pomoć ženama

Linija za pomoć ženama 24-satna je linija za pomoć koja je isključivo ili primarno namijenjena ženama koje su preživjele partnersko nasilje te koja im pruža savjetovanje, kriznu intervenciju, internetsko sigurnosno planiranje ili ih upućuje nadležnim agencijama koje pružaju potporu. Na njoj mora raditi osoblje osposobljeno za pomaganje ženama koje su preživjele partnersko nasilje. Ovom su definicijom obuhvaćene i linije za pomoć za sve oblike nasilja nad ženama ili nacionalne linije za obiteljsko nasilje koje prvenstveno služe ženama koje su preživjele nasilje.

Postoje opće linije za pomoć koje pomažu svim žrtvama kaznenih djela i linije za pomoć koje pružaju podršku žrtvama trgovanja ljudima. Te vrste linija za pomoć nisu obuhvaćene trenutačnom definicijom jer ne pomažu ženama koje su preživjele nasilje, preciznije obiteljsko nasilje, te stoga ne odgovaraju kriteriju rodne specifičnosti.

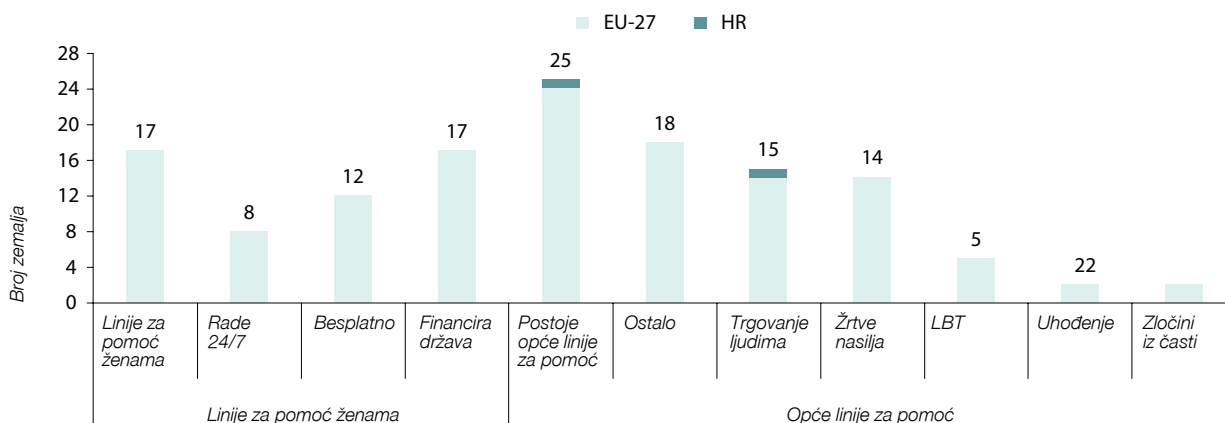
Sedamnaest država članica ima (nacionalne) linije za pomoć ženama koje pružaju pomoć barem u područjima partnerskog nasilja i/ili obiteljskog nasilja (DK, EE, IE, EL, ES, FR, IT, CY, LT, LU, HU, AT, SI, SK, FI, SE i UK). Deset država članica (BE, BG, CZ, DE, LV, MT, NL, PL, PT i RO) i Hrvatska nemaju nacionalnu liniju za pomoć ženama. Samo polovica identificiranih linija za pomoć ženama radi 24 sata dnevno sedam

dana u tjednu (DK, EL, ES, IT, AT, SK, SE i UK). U 12 država članica nacionalne linije za pomoć ženama su besplatne (DK, IE, ES, IT, CY, LT, HU, AT, SI, FI, SE i UK). Dvanaest linija za pomoć ženama vode nevladine organizacije te ih u potpunosti ili djelomično financira država (DK, EE, IE, FR, CY, LT, HU, AT, SI, SK, FI i UK).

Opće telefonske linije za pomoć

Gotovo u svim državama članicama (osim u BE, DE i FR) i Hrvatskoj postoje opće nacionalne linije za pomoć (BE i DE imaju regionalne i lokalne linije za pomoć ženama). Te opće linije za pomoć nisu rodno specifične jer ne pomažu ženama koje su preživjele nasilje ili, specifičnije, obiteljsko nasilje. Četrnaest država članica (CZ, DK, EE, EL, ES, IT, CY, LV, AT, PL, PT, RO, SI i UK) i Hrvatska imaju nacionalne linije za pomoć za žrtve trgovanja ljudima. U 14 država članica postoje linije za pomoć žrtvama svih kaznenih djela (BG, CZ, DK, IE, CY, MT, NL, AT, PT, SI, SK, FI, SE i UK). Postoji nekoliko nacionalnih linija za pomoć za žrtve uhođenja, „zločina iz časti” ili za LBT žene.

Slika 2.2.3.: Linije za pomoć ženama i opće linije za pomoć za podršku ženama koje su preživjele partnersko nasilje u EU-27 i Hrvatskoj (HR), 2012.

Izvor: podatci prikupljeni u ožujku i travnju 2012., revidirani u studenome 2012.

Preporuke

- Postoji najmanje jedna nacionalna linija za pomoć ženama koja pruža specijaliziranu uslugu ženama koje su preživjele partnersko nasilje, pri čemu je ta usluga:
 - dostupna 24 sata sedam dana u tjednu;
 - besplatna;
 - pruža podršku na više jezika;
 - ima osoblje osposobljeno za pružanje specijaliziranih savjeta i savjetovanja u slučajevima partnerskog nasilja;
 - financira je država i financiranje je:
 - zakonski propisano
 - održivo (dugoročno)
 - dostatno da osigura pružanje podrške svim potrebitim ženama i njihovoj djeci
 - javno vidljivo;
 - prikuplja podatke o broju poziva (odgovorenih i neodgovorenih) i broj žena pozivateljica;
 - kontinuirano javnosti objavljuje broj linije za pomoć.
- Postojanje ovog servisa i pružanje ove usluge trebalo bi se smatrati visokim prioritetom.

2.2.4. Krizni centri za žene

Centri za žene

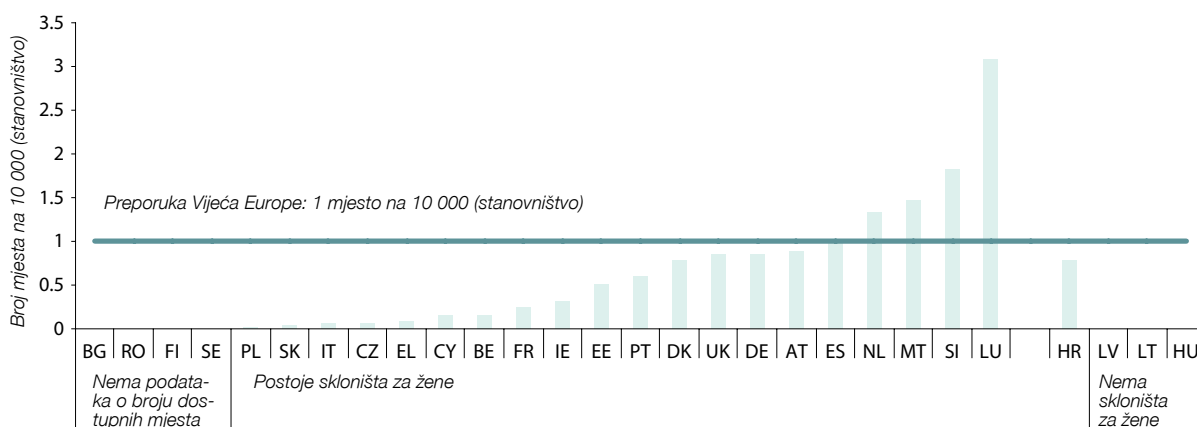
Sklonište ili utočište jest centar za žene i usluge koje nudi prilagođene su specifičnim trenutačnim i dugoročnim potrebama žena koje su preživjele partnersko nasilje i njihovoj djeci. Centar za žene ključna je hitna podrška jer nudi sigurnost i savjete koji pomažu ženama u ponovnoj izgradnji života. Mora imati specijalizirano osoblje koje dobro poznaje rodno utemeljeno nasilje te koje se može baviti diskriminatornom prirodom takva nasilja.

Samo tri države članice nemaju specijalizirana skloništa za žene (LV, LT i HU). U druge 24 države članice i Hrvatskoj ženama su dostupne usluge skloništa za žene. Nevladine organizacije upravljaju barem jednim kriznim centrom za žene koji postoji u svakoj od 24 država članica i u Hrvatskoj. Štoviše, u 11 država članica (BE, BG, CZ, EE, FR, CY, NL, AT, SK, FI i UK), nevladine organizacije upravljaju svim skloništima za žene, dok u ostalih 13 država članica i Hrvatskoj skloništa za žene vode nevladine organizacije zajedno s državom. Ni u jednoj od 27 država članica EU-a ili Hrvatskoj skloništima za žene ne upravlja isključivo država.

Broj skloništa varira od jednog na Cipru do nešto više od tisuću u Velikoj Britaniji. Broj mjesta u skloništima također je važna informacija. Četiri države članice nisu mogle navesti broj mjesta u skloništima (BG, RO, FI i SE).

Vijeće Europe kao dobru praksu i minimalan standard preporučuje imati najmanje jedno mjesto u skloništu na 10 000 stanovnika. Samo pet država članica udovoljava tom uvjetu (ES, LU, MT, NL i SI) (Slika 2.2.4.).

Slika 2.2.4.: Broj dostupnih mjesta u skloništima za žene, u EU-27 i Hrvatskoj (HR), 2012.

Izvor: podatci prikupljeni u ožujku i travnju 2012., revidirani u studenome 2012.; Eurostat, statistika o stanovništvu (demo_r_d2jan).

Kad je riječ o zemljopisnoj raspodjeli, u 18 država članica (BE, DK, DE, EE, IE, ES, FR, IT, LU, MT, NL, AT, PT, RO, SI, SK, SE i UK) i Hrvatskoj skloništa za žene postoje u svima ili u većini županija/zemalja. U četiri države članice skloništa postoje samo u najvećim gradovima (BG, CZ, EL i FI), dok u dvjema (CY i PL) postoje samo u glavnom gradu.

Usluge privremenog ili kriznog smještaja koje pružaju opća skloništa

Privremeni se smještaj ponekad koristi kako bi se ispunile te praznine ili kako bi se prihvatio višak koji centri za žene ne mogu primiti. Usluge koje pružaju nisu usmjerene prema zadovoljavanju određenih potreba žena žrtava partnerskog nasilja te stoga ti centri nisu obuhvaćeni trenutačnom definicijom centara za žene.

Svih 27 država članica osim jedne (CY) i Hrvatska imaju opća skloništa koja pružaju takve usluge privremenog

smještaja za žene koje su preživjele partnersko nasilje. Iako na Cipru nema općih skloništa, ženama koje su preživjele partnersko nasilje dostupan je privremeni/krizni smještaj u hotelima kada je sklonište za žene puno. Troškove snosi država.

Vrlo su česti servisi za „majke i djecu” i postoje u 25 država članica (u svima osim u DK i CY). Za Hrvatsku nema dostupnih podataka. Usluge kriznog smještaja dostupne su u 21 državi članici (u svima osim u EE, IT, CY, LV i AT; podatci za SI nisu dostupni). Gotovo sve države članice (osim CY i FI) imaju hostele za beskućnike koji su dostupni za žene žrtve nasilja, no brojni hosteli za beskućnike ne pružaju sigurnosne mjere.

U deset država članica postoje ostali oblici privremenog smještaja: primjerice, smještaj za izbjeglice/migrante (EL, IT i AT), za mlade (IT), za ranjive / isključene / ljude u nevolji (LU, NL i PT) te privremena skloništa/centri za privremenu specijalističku podršku žrtvama partnerskog nasilja (CZ i PL).

U 21 državi članici krizni smještaj pružaju nevladine organizacije i država, dok ga u pet država članica (BE, EE, FR, MT i NL) i u Hrvatskoj pružaju samo nevladine organizacije. U nekim državama članicama krizni smještaj pružaju lokalne vlasti (ES, IT, LV, LT, PL, SK i FI), dok ga u Italiji pružaju i vjerske organizacije. U svim centrima za krizni smještaj u Luksemburgu poduzimaju se sigurnosne mjere opreza. U šest država članica (EL, LV, MT, PL, PT i SI) sigurnosnih se mjera pridržava u većini centara za krizni smještaj, dok u ostalih 14 država članica (BE, BG, CZ, DE, IE, FR, IT, LT, HU, NL, RO, FI, SE i UK) sigurnosne mjere opreza postoje samo u nekim centrima za smještaj. U Austriji nijedan centar za krizni smještaj ne primjenjuje sigurnosne mjere opreza. Za četiri države članice (DK, EE, ES i SK) i Hrvatsku nisu dostupni podatci.

Preporuke

- Pružanje usluga specijaliziranih rodno osjetljivih skloništa koje u dovoljnoj mjeri zadovoljavaju preporuku Vijeća Europe o jednom mjestu u skloništu na 10 000 stanovnika, pri čemu (su) te usluge:
 - besplatne i dostupne svim ženama koje su preživjele partnersko nasilje i njihovoj djeci;
 - financira ih država i financiranje je:
 - zakonski propisano; sukladno ostalim navodima u Preporukama
 - održivo (dugoročno);
 - dostatno da osigura pružanje podrške svim potrebitim ženama i njihovoj djeci;
 - javno vidljivo/transparentno;
- imaju osoblje osposobljeno za davanje specijaliziranih savjeta i podrške u području partnerskog nasilja kako bi zaštitilo žene i djecu te kako bi pomoglo dokinuti nasilje kao i olakšati oporavak te osnažiti žene koje su ga preživjele;
- pružaju pristup i odgovarajuću podršku ženama migranticama, ženama predstavnicama manjina i ženama koje traže azil, neovisno o njihovom pravnom statusu, starijim ženama, LBT ženama te ženama i djeci s invaliditetom;
- pružaju podršku na više jezika;
- pružaju dodatnu podršku djeci koju pruža posebno osposobljeno osoblje;
- imaju sigurnosne odredbe te utvrđuju i pridržavaju se pravila povjerljivosti;
- zemljopisno primjereno rasprostranjene;
- nude raspon nerezidencijalne podrške, uključujući savjetovanje, pravne informacije i potporu.

Najmanje jedno sklonište za žene u svakoj regiji treba biti otvoreno 24 sata sedam dana u tjednu.

2.2.5. Vodič kroz dostupnu podršku / Službene informacije dostupne na internetu

Javne informacije o servisima podrške odnose se na vodiče o dostupnoj podršci i na službene informacije na internetu o nasilju nad ženama. Pružanje informacija ženama koje su preživjele partnersko nasilje ključno je jer im omogućuje da imaju saznanja o servisima podrške i ostalim dostupnim mogućnostima za njihovu sigurnost i zaštitu. Također služi i kao učinkovit način podizanja svijesti među općom javnosti.

Svih 27 država članica i Hrvatska navele su podatke o dostupnosti javnih informacija o servisima podrške za žene. Dvadeset i šest država članica i Hrvatska pružaju javne informacije o servisima podrške za žene u različitim formatima. U Bugarskoj nema dostupnih informacija za žene o servisima podrške. Većina država članica (osim RO) u kojima su informacije o servisima podrške javno dostupne te informacije objavljuje na internetskim stranicama državnih tijela. Gotovo u svim državama članicama (osim HU i SK) i u Hrvatskoj ta je vrsta informacija dostupna na internetskim stranicama pružatelja usluga. Gotovo sve države članice (osim EL, HU i MT) te informacije navode na internetskim stranicama organizacija za žene.

Dvadeset i tri države članice (sve osim BG, LV, HU i RO) i Hrvatska na javnim mjestima ostavljaju informativne letke. U gotovo svim državama članicama (osim, EE, EL, LV, HU i RO) informacije su dostupne u zdravstvenim službama. U 19 država članica (BE, CZ, DK, EE, EL, ES, FR, IT, CY, LV, LU, MT, NL, AT, PL, PT, SI, FI i UK) i Hrvatskoj informacije se emitiraju na televiziji, dok se u brojnim drugim državama informacije također prenose radijem (osim u BG, HU, RO i SK te u HR; u DE podatci nisu dostupni).

Gotovo sve države članice pružaju informacije o servisima podrške za žene žrtve partnerskog nasilja na drugim jezicima poput manjinskih jezika i engleskog jezika. Najčešće navođeni manjinski jezici uključuju francuski, španjolski, turski, arapski i ruski.

Slika 2.2.5.: Informacije o servisima podrške za žene koje su preživjele partnersko nasilje u EU-27 i Hrvatska (HR), 2012.

Izvor: podatci prikupljeni u ožujku i travnju 2012., revidirani u studenome 2012.

Preporuke

- Informacije o servisima podrške trebale bi biti dostupne i objavljene:
 - na internetskim stranicama državnih tijela i na internetskim stranicama servisa za žene;
 - na alternativnim, često govorenim jezicima;
 - za žene s oštećenjem sluha ili vida;
 - na raznim mjestima, uključujući škole i zdravstvene ustanove;
 - u raznim formatima;
 - redovito.
- Servisima za žene treba pružiti temeljno financiranje kako bi im se omogućilo da javno informiraju o svojim uslugama i pružaju informacije o sigurnosti i podršci.

2.2.6. Specijalne policijske jedinice ili operativne jedinice za podršku žrtvama

Specijalizirane policijske jedinice ili operativne jedinice pružaju hitnu ili kriznu sigurnosnu podršku za zaštitu žena, stoga im je zaštita primarni zadatak. Imaju specifičnu ulogu u pružanju podrške ženama koje su doživjele partnersko nasilje. Počiniteljima trebaju jasno dati do znanja da vlasti ozbiljno shvaćaju partnersko nasilje te mogu utjecati na uspješnost istrage i kaznenog progona. I specijalci i policijski službenici/ce na prvoj crti imaju ulogu u utvrđivanju odgovornosti počinitelja.

Šesnaest država članica izvijestilo je da imaju specijalne policijske jedinice / osoblje (BE, CZ, DK, DE, IE, ES, FR, IT, CY, MT, AT, PT, SI, FI, SE i UK), no u svima od njih ne postoje nacionalni podatci o broju specijalnih jedinica / operativnih jedinica koje su posebno osposobljene za pružanje podrške ženama koje su doživjele partnersko nasilje. Osam država članica (CZ, DK, IE, FR, IT, CY, MT i PT) objavilo je broj specijalnih jedinica, dok ih je šest (BE, IE, ES, FR, AT i SI) imalo podatke o specijalnom osoblju. U devet država članica (DK, IE, FR, IT, CY, MT, AT, PT i SE), specijalne policijske jedinice / operativne jedinice dostupne su na svim područjima, dok su u Belgiji dostupne na većini područja. U dvama drugim državama članicama (CZ i ES) dostupne su samo u nekim područjima.

Preporuke

- Specijalizirani, osposobljeni član osoblja trebao bi biti zaposlen u svakom policijskom okrugu i/ili jedinici te odgovoran za to da svaki zaposlenik/ca na prvoj crti zna osnove o partnerskom nasilju te da je upoznat s protokolima intervencije i zaštite.
- Protokoli bi trebali uključivati informacije o tome kako:
 - pružiti brz odgovor kako bi se žena zaštitila od daljnjeg nasilja, uključujući, ako je to potrebno, uhićenje počinitelja;
 - provesti detaljne istrage koje će rezultirati kaznenim progonom.
- Specijalizirane policijske jedinice trebale bi se nalaziti u svakom okrugu kako bi provodile istrage ili pomagale u njihovoj provedbi, pronalazile dokaze i pripremale slučajeve za sud i uspješno suđenje.
- Trebala bi postojati suradnja između policijskih snaga i nevladinih organizacija koje ženama pružaju servise podrške.

2.2.7. Pravni savjeti za žrtve

Servisi potrebni ženama koje su doživjele partnersko nasilje kako bi se oporavile i započele svoj život uključuju predaju zahtjeva za zabranom ili naloga za zaštitom, predaju papira za razvod braka, rješavanje pitanja povezanih sa skrbištvom nad djetetom ili kontaktom s djetetom te pravne savjete o pravima useljenja ili boravka. Te bi se vrste pravnih usluga trebale pružati besplatno ili po prihvatljivoj cijeni te bi

trebale biti dostupne ženama koje su preživjele partnersko nasilje.

Dobivanje odgovarajućeg pravnog savjeta važan je korak za žene koje su preživjele partnersko nasilje kako bi mogle ostvariti svoje pravo na zaštitu i ponovno izgraditi svoj život. Važno je da te usluge pružaju pravni stručnjaci/kinje osposobljeni za pitanja nasilja nad ženama, uključujući partnersko nasilje.

Pravni savjeti žrtvama su dostupni u većini država članica i Hrvatskoj te su besplatni ili djelomično besplatni (besplatni su u BE, DK, EL, ES, FR, IT, CY, LT, LU, HU, MT, AT, RO, FI i HR; djelomično su besplatni u BG, CZ, EE, IE, LV, PL, PT, SI, SK, SE i UK). U nekim slučajevima pravo na besplatnu uslugu ovisi o provjeri dohotka (IE, MT i SI).

Međutim, usporedivost podataka ograničena je razlikama u definiranju pružanja ove usluge. Primjerice, pravne savjete u Velikoj Britaniji pruža osoblje koje je posebno osposobljeno za rad sa ženama žrtvama partnerskog nasilja. U Finskoj se ova usluga podudara s ostalim vrstama pravnih servisa i informacije nisu centralizirane, stoga pravne savjete daju krizni centri za silovanja i centri za opću podršku žrtvama. U Nizozemskoj ne postoje specijalizirano pravno savjetovanje za žene koje su preživjele nasilje intimnog partnera, no postoje organizacije koje pružaju podršku žrtvama obiteljskog nasilja (Slachtofferhulp Nederland). U Poljskoj besplatne pravne konzultacije za ženama žrtvama obiteljskog nasilja obavljaju državni odvjetnici ili specijalizirane institucije. U Njemačkoj žene moraju platiti za pravni savjet, a novac im se u cijelosti ili dijelom vraća po prijavi i na temelju procjene o tome udovoljavaju li kriterijima. U Španjolskoj žena koja je preživjela nasilje intimnog partnera ima zakonsko pravo na trenutno pravno savjetovanje, iako mora podnijeti zahtjev za besplatnim pravnim savjetovanjem. Zahtjev ovisi o provjeri dohotka te, u slučaju odbijanja, žene moraju platiti sve pružene pravne usluge. U Švedskoj, u kojoj je usluga zakonski propisana, samo se prva dva sata pružaju po cijeni koja je niža od uobičajene. Žrtva također ima pravo na besplatno savjetovanje za oštećenu stranu nakon započinjanje preliminarnе istrage zločina (19).

U 14 država članica (BE, BG, DK, IE, ES, FR, LT, HU, MT, AT, PT, FI, SE i UK) pravno savjetovanje dostupno je u svim regijama. U 10 država članica (DE, EE, EL, IT, CY, LV, PL, RO, SI i SK) i Hrvatskoj pravno savjetovanje dostupno je u većini regija. Usluge u Luksemburgu dostupne su samo u glavnom gradu. U Češkoj Republici usluge se nude samo u velikim gradovima.

Preporuke

- Pravno savjetovanje:
 - trebalo bi biti besplatno;
 - trebalo bi ga pružati osoblje osposobljeno za davanje podrške ženama koje su preživjele partnersko nasilje;
 - ako ga pružaju redovite pravne službe, trebali bi ga pružati pravni savjetnici/ce osposobljeni za područje partnerskog nasilja;
 - trebalo bi uključivati smještaj, imovinu, financije, skrbništvo nad djetetom i ostala važna područja da bi se osiguralo da su prava žena zaštićena, a njihove potrebe zadovoljene.
- Pravna pomoć za sva podnošenja zahtjeva za nalogom za zaštitu trebala bi biti besplatna i lako dostupna.

2.2.8. Podrška za žene pri (ponovnom) ulasku na tržište rada

Programi rada koji specifično pomažu ženama koje su preživjele partnersko nasilje pri (ponovnom) ulasku na tržište rada vrsta su pomoći koja se može pružiti ženama koje su doživjele partnersko nasilje i koja im može pomoći da obnove svoj život. Pružanje usluga zapošljavanja naznačeno je kao ključno u pružanju važne dugoročne pomoći jer zaposlenost ženama može pomoći da postanu neovisne te da izbjegnu socijalnu isključenost i siromaštvo.

Šest država članica (EL, ES, FR, IT, LT i AT) i Hrvatska imaju posebne programe rada za pomoć ženama koje su preživjele partnersko nasilje pri (ponovnom) ulasku na tržište rada. Te programe u nekim državama članicama (IT i AT) vode centri za savjetovanje žena te oni postoje u svakoj regiji (AT) ili u većini regija (EL, ES, IT i HR). Francuska

i Litva nisu navele podatke o prisutnosti tih programa diljem njihovih regija. Nekoliko država članica navelo je podatke o generičkim programima koji su dostupni svima, uključujući žene koje su preživjele partnersko nasilje (BG, IE, ES, CY, MT, PL i SE). Na Malti postoji generički program rada za višestruko diskriminirane skupine. U Irskoj postoje i generički programi i poseban program samo za žene koje su preživjele nasilje (20). U Španjolskoj žene, za koje se utvrdi da nisu kvalificirane za tržište rada, dobivaju financijsku pomoć (21).

Preporuke

- Programi rada i osposobljavanja trebali bi:
 - biti provedeni od strane osoblja koje je potpuno osposobljeno za pitanja nasilja nad ženama i partnerskog nasilja (u sklopu specijalizirane ili opće usluge);
 - biti dostupni na redovitoj osnovi;
 - biti primjereni za ulazak i ponovni ulazak na tržište rada;
 - nuditi podršku na više jezika;
 - biti dostupni u svim regijama.
- Uz osiguranje programa rada, trebala bi postojati novčana potpora za određeno vremensko razdoblje, bez obveze traženja posla.
- Trebalo bi razviti kriterije kvalitete prema kojima bi se takvi programi redovito ocjenjivali.

2.2.9. Zdravstveni protokoli za žrtve

Zdravstveni protokoli pružaju standarde za probiranje, upućivanje, intervenciju, dokumentaciju i ocjenjivanje. Zdravstveni protokoli predstavljaju odgovore zdravstvenih stručnjaka/kinja ženama koje su preživjele partnersko nasilje. U obzir trebaju uzeti posebne potrebe žena koje su doživjele partnersko nasilje. Iznimno je važno da zdravstvene usluge koje pružaju budu najviše kvalitete, da osiguravaju sigurnost žena i da im pomažu u oporavku.

Jedanaest država članica (BE, CZ, IE, ES, CY, LV, NL, AT, SK, FI i UK) i Hrvatska izvijestile su o tome da imaju nacionalne zdravstvene protokole. Osam država članica ima nacionalne protokole u svim identificiranim zdravstvenim ustanovama: bolnicama, hitnim službama, rodilištima, ustanovama za reproduktivno zdravlje, u ordinacijama liječnika/ca opće prakse te u ustanovama za mentalno zdravlje (BE, CZ, ES, CY, NL, AT, SK i UK). Devet država članica (BE, CZ, IE, ES, CY, NL, AT, SK i UK) i Hrvatska imaju nacionalne zdravstvene protokole u bolnicama i hitnim službama. U Latviji su nacionalni zdravstveni protokoli dostupni samo u ustanovama za reproduktivno zdravlje, a u Finskoj samo u rodilištu. U Hrvatskoj i Irskoj zdravstvenih protokola nema u ustanovama za reproduktivno zdravlje i u ordinacijama liječnika/ca opće prakse. Štoviše, u Hrvatskoj zdravstvenih protokola nema ni u rodilištu ni u ustanovama za mentalno zdravlje.

Preporuke

- Za određene bi profesije trebalo uvesti zdravstvene protokole na nacionalnoj razini, posebice za liječnike/ce opće prakse, bolničko osoblje, psihologe/inje/psihijatere/ice, službe planiranja obitelji poput babica te posjetitelje zdravstvene ustanove.
- Liječnici/ce opće prakse/obiteljski liječnici/ce trebali bi biti osposobljeni za utvrđivanje potreba preživjelih žena i odgovaranje na njih te bi trebali znati zdravstvene protokole.
- U svakoj bi bolnici trebao postojati specijalizirani, osposobljen član/ica osoblja odgovoran za osiguravanje da primarno osoblje:
 - zna prepoznati potrebe fizičkog i mentalnog zdravlja žene koja je preživjela partnersko nasilje ta da zna odgovoriti na te potrebe;
 - razumije osnove o partnerskom nasilju;
 - zna protokole za intervenciju ili zaštitu.

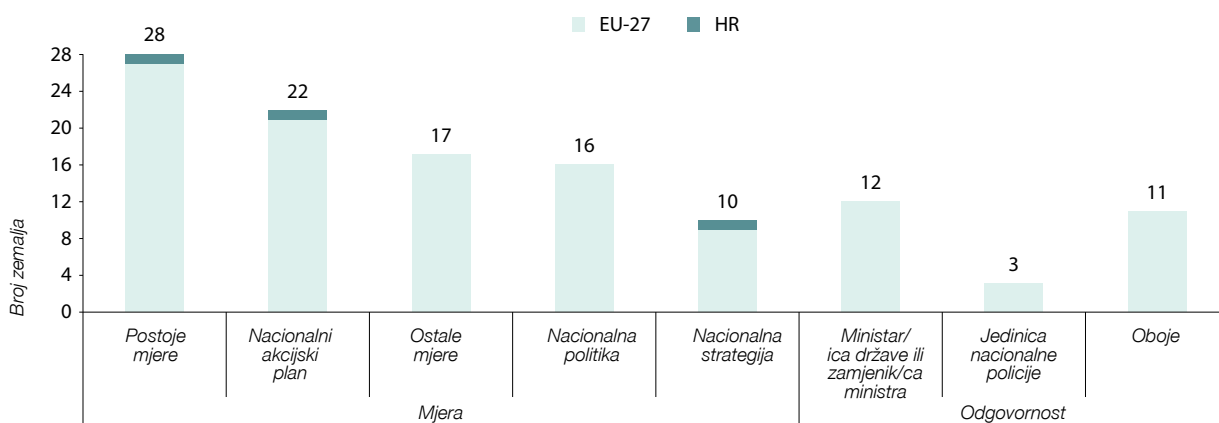
- Osoblje bi se trebalo redovito osposobljavati o tome kako primjenjivati protokole i koje su njihove prednosti.
- Protokoli bi trebali obuhvatiti sljedeće:
 - standarde za rutinsko ispitivanje, procjenjivanje i ocjenjivanje;
 - obrasce dokumentacije, uključujući fotodokumentaciju;
 - povjerljivost kako bi se osigurala sigurnost i zaštita žena žrtava (22);
 - standarde za pohranu snimaka/privatnost/uporabu u sudskom postupku;
 - prijave incidenata partnerskog nasilja nadležnim tijelima;
 - u osnovno obrazovanje zdravstvenih stručnjaka/kinja trebalo bi uključiti osposobljavanje o nasilju nad ženama/obiteljskom nasilju (propisano zakonima).

2.2.10. Koordinacija sustava javne podrške

Koordinacija sustava javne podrške odvija se na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Ključna je koordinacija na nacionalnoj razini jer ona može osigurati koordinaciju na svim razinama. Njezina prisutnost u nacionalnim akcijskim planovima važna je za postojanje nacionalne koordinacije na razini donošenja politika.

Svih 27 država članica i Hrvatska imaju nacionalnu koordinaciju sustava javne podrške: nacionalni akcijski plan, nacionalnu strategiju ili druge mjere. Dvadeset i pet država članica (sve osim AT i RO) i Hrvatska imaju nacionalni akcijski plan ili nacionalnu strategiju o nasilju nad ženama ili obiteljskom nasilju. Nedostatak nacionalnog akcijskog plana ili nacionalne strategije u Austriji i Rumunjskoj riješen je postojanjem drugih mjera koje se bave problemom nasilja nad ženama ili obiteljskog nasilja. Šesnaest država članica ima nacionalne politike o koordinaciji pružanja lokalnih servisa (DK, DE, IE, EL, ES, FR, IT, CY, LV, LU, NL, PL, PT, SI, FI i UK). Ostalih 11 država članica i Hrvatska nisu razvile takvu strukturu.

Slika 2.2.6.: Mjere u EU-27 i Hrvatskoj (HR) za rješavanje problema nasilja nad ženama, 2012.

Izvor: podaci prikupljeni u ožujku i travnju 2012., revidirani u studenome 2012.; uključeni sekundarni izvori.

Preporuke

- Pružanje mreže servisa za žene koja ima dostatne resurse, što omogućuje dosljednu uslugu i unutar agencija i među njima.
- Dogovorena definicija partnerskog nasilja i razumijevanje rodno utemeljene prirode nasilja nad ženama.
- Snažan angažman svih mjerodavnih organizacija, uključujući nevladine organizacije koje pružaju specijaliziranu podršku ženama koje su preživjele partnersko nasilje i njihovoj djeci.
- Prepoznavanje stručnosti specijaliziranih nevladinih organizacija.

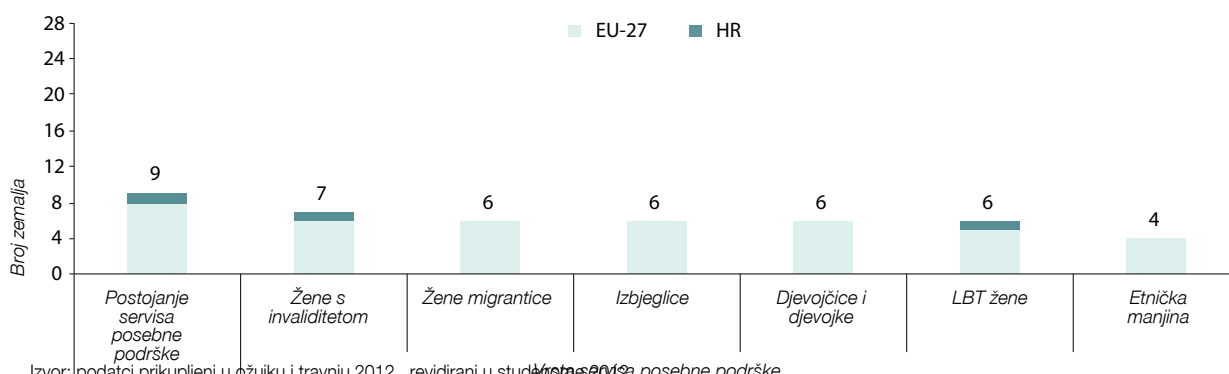
- Treba utvrditi protokole tako da se dogovori:
 - dijeljenje informacija, povjerljivost i dopuštenja;
 - uloge i metode rada, uključujući dijeljenje moći;
 - konzultacije sa ženama koje su preživjele nasilje i njihovom djecom
- Treba utvrditi dugoročne ciljeve i načela suradnje.
- Koordinacijske forume treba podržati financirajući ih.
- Potrebni su redovito praćenje i ocjenjivanje.

2.2.11. Servisi posebne podrške za ranjive skupine

Specifične skupine žena koje su preživjele partnersko nasilje još su ranjivije zbog svojih posebnih potreba te su suočene s višestrukim oblicima diskriminacije. Nužno je njihove potrebe rješavati specijaliziranim servisima kada su i one suočene s partnerskim nasiljem ili mu podvrgnute. Takve potrebe mogu obuhvaćati jezičnu podršku, usluge dostupnosti, primjerice pristup u invalidskim kolicima, odredbe za gluhe i slijepe žene, ili osoblje koje zna kako raditi sa ženama s teškoćama pri učenju. Riječ je o servisima koji zahtijevaju posebno osposobljeno osoblje, centre koji mogu osigurati dostupnost ili ostale odredbe.

U 19 država članica nisu utvrđeni servisi posebne podrške za žene suočene s višestrukim oblicima diskriminacije. U osam država članica (DE, ES, CY, AT, SI, FI, SE i UK) i Hrvatskoj postoji barem jedan servis posebne podrške za žene koje su preživjele partnersko nasilje suočene s višestrukim oblicima diskriminacije. U njima trima (ES, SE i UK) postoje servisi za sve skupine žena - migrantice, etničke manjine, izbjeglice, LBT, žene s invaliditetom te djevojčice i djevojke. Ograničeni servisi nude se u dvjema drugima državama članicama (CY i SI) i Hrvatskoj. Većinu servisa podrške pružaju skloništa za žene i centri za žene koji su preživjele partnersko nasilje.

Slika 2.2.7.: Postojanje servisa za skupine žena suočene s višestrukim oblicima diskriminacije, u EU-27 i Hrvatskoj (HR), 2012.

Preporuke

- Odredbom bi trebalo osigurati da servisi mogu zadovoljiti dodatne potrebe žena koje su preživjele partnersko nasilje i koje su suočene s različitim oblicima diskriminacije, uključujući:
 - osoblje koje se redovito osposobljava za ispunjavanje dodatnih potreba;
 - davanje savjeta/konzultacija/informacija na važnom manjinskim jezicima;
 - uklanjanje prepreka za pristupanje servisima osiguravanjem odgovarajućih pomoćnih sredstava i preinakama, znakovnog jezika, pristupa za invalidska kolica i podrške za žene koje imaju poteškoća s učenjem.

3. Zaključci i preporuke

Pružanje specijaliziranih servisa podrške ženama žrtvama obiteljskog nasilja ključno je da bi ih se zaštitilo od nasilja te im omogućilo da se oporave i ponovno izgrade svoj život. Predstavlja jedan od triju strateških ciljeva *Pekinske platforme* za djelovanje (BPfA) o nasilju nad ženama te od država zahtijeva poduzimanje integriranih mjera za sprječavanje i iskorjenjivanje nasilja nad ženama. I dok postoji napredak u pružanju servisa podrške ženama žrtvama obiteljskog nasilja u EU-u, potrebno je poduzeti određenije radnje. Nedavna Direktiva 2012/29/EU Europskog Parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o utvrđivanju minimalnih standarda o pravima, podršci i zaštiti žrtava nasilja doprinijet će postizanju tog cilja.

Zakonodavne i političke mjere za rješavanje obiteljskog nasilja nad ženama

Unutar država članica i Hrvatske prepoznat je zajednički pristup nasilju nad ženama kao pitanju ljudskih prava i rodne jednakosti. Nacionalni akcijski planovi država članica i Hrvatske razmatraju takav zajednički pristup. Međutim, neke pravne mjere, razvijene za rješavanje pitanja obiteljskog nasilja nad ženama ponekad se služe općim okvirom zaštite obitelji umjesto zajedničkim pristupom ljudskih prava i rodne jednakosti. Iako je važno prepoznati da je obiteljsko nasilje nad ženama kazneno djelo, rodno neutralan pristup može rezultirati nerješavanjem temeljnih uzroka nasilja muškaraca prema ženama. Trenutačno samo četiri države članice (ES, FR, PT i SE) u svojim kaznenim zakonima obiteljsko nasilje nad ženama izričito klasificiraju kao oblik rodno utemeljenog nasilja.

Da bi kriminalizacija obiteljskog nasilja nad ženama bila učinkovita, kazneni se zakoni moraju primjenjivati, a sankcije nametati. Unatoč većoj kriminalizaciji obiteljskog nasilja nad ženama, u provedbi i dalje postoji nerazmjer, pri čemu je kazneni progon često nizak u usporedbi s brojem prijavljenih slučajeva i sankcijama koje su rijetko kada dovoljne da djeluju kao čimbenik odvraćanja. Rješavanje problema nerazmjera u kriminalizaciji zahtijevalo bi uklanjanje svih iznimaka kaznenog zakona u općem ili specijaliziranom zakonu, uključujući iznimku kojom se osigurava da je svaki kazneni progon javna stvar, te uklanjanje zahtjeva prema kojemu žrtve moraju uložiti pritužbu ili podići privatnu tužbu prije pokretanja kaznene istrage. Nadalje, rodna analiza u kriminalizaciji osigurala bi da se diskriminacijska uloga obiteljskog nasilja nad ženama ne ignorira te da se prema njemu ne ponaša kao prema manje ozbiljnome u odnosu na javno nasilje. Jednako su važni provedba kaznenih zakona i nametanje sankcija, čiji je nedostatak označen kao glavni razlog nekažnjivosti (23). Rješavanje toga, uz rješavanje nerazmjera u kriminalizaciji, bit će važan pokazatelj buduće obveze država članica EU-a i Hrvatske prema dokidanju nekažnjivosti za obiteljsko nasilje nad ženom.

Sigurnost žena prioritet je za brojne države članice te je došlo do značajnog porasta uvođenja naloga za zaštitu. Njihova se provedba razlikuje, jednako kao i njihova dokumentirana učinkovitost. Razlike su dijelom rezultat različitih pravnih sustava unutar EU-a. Učenje iz iskustva drugih država članica te dijeljenje i donošenje obećavajućih praksi u različitim nacionalnim kontekstima može pomoći u tome da nalozi za zaštitu postanu učinkovitiji.

U 15 država članica postoje pravne odredbe za programe za počinitelje, no one nisu ponuđene ni u jednom od ovih slučajeva. Teško je procijeniti učinkovitost tih programa jer je obavljeno tek nekoliko ocjenjivanja. Međutim, unutar zemalja i među njima nema dosljednosti standarda ili pristupa. Ne surađuju svi programi za počinitelje sa servisima podrške za žene žrtve, iako je to ključni preduvjet osiguravanja ženine sigurnosti i zaštite. Razvijene su smjernice o tim vrstama programa (24) koje će, ako ih se donese, povećati potencijal unaprjeđenja sigurnosti žene i držanja počinitelja odgovornima.

Trenutačno 25 država članica i Hrvatska imaju nacionalne akcijske planove sa strategijama smanjenja obiteljskog nasilja nad ženama, koji su u različitoj mjeri kontekstualizirani i sastavljeni, što je značajno i dobrodošlo postignuće. Većina država članica i Hrvatska u svojem nacionalnom akcijskom planu imaju sustav javne podrške za koordiniranje politike o obiteljskom nasilju. Međutim, prati se i ocjenjuje vrlo malo nacionalnih akcijskih planova te stoga nije moguće procijeniti njihovu učinkovitost glede koordinacije sustava javne podrške. Unaprjeđenje koordinacije zahtijeva uvođenje protokola o politikama i postupcima, uključujući one o dijeljenju informacija i uključenosti svih mjerodavnih tijela te prepoznavanje stručnosti nevladinih organizacija koje nude specijalizirane servise ženama žrtvama obiteljskog nasilja i njihovoj djeci. Jednako su važni odgovarajući ljudski i financijski resursi za podršku u pružanju usluga i koordinaciji.

Preporučuje se da bi rodno osviještena politika trebala činiti cjelovit dio politika za borbu protiv nasilja nad ženama razvojem nacionalnih akcijskih planova. To podrazumijeva da sve mjerodavne agencije i tijela učinkovito koordiniraju politike, primjereno se bave rodnim pitanjima te u svoj rad integriraju rodnu perspektivu. Nadalje, preporučuje se da se nacionalnim zaštitnim planovima donese integrirani pristup u borbi protiv obiteljskog nasilja nad ženama, uključujući pružanje usluga podrške koje obuhvaćaju sve oblike nasilja nad ženama. Utvrđivanje zajedničkih karakteristika među svim oblicima nasilja nad ženama kao uzroka i posljedice šire rodne nejednakosti, učinkovitije je od fragmentiranih radnji koje se bave samo jednim oblikom nasilja.

Unatoč naglasku koji su države članice i Hrvatska u nacionalnim akcijskim planovima stavile na važnost osposobljavanja stručnjaka/kinja, ono često nije sustavno ni uključeno u osnovno osposobljavanje te nije ni obavezno, a ni odgovarajuće financirano. Nadalje, različita razumijevanja i definicije obiteljskog nasilja nad ženama otežavaju prikupljanje podataka te u fokus u akcijskim planovima i izvješćima o obiteljskom nasilju, uključujući maltretiranje djeteta, stavljaju osposobljavanje umjesto samog obiteljskog nasilja nad ženama.

Unaprjeđenje servisa podrške žrtvama

Pružanje specijaliziranih, trenutačnih i dugoročnih servisa ključno je za podršku složenog raspona potreba žena koje su preživjele obiteljsko nasilje i njihove djece. Važno je da ti servisi budu dostupni (besplatni, zemljopisno raspodijeljeni, višezječni, prilagođeni osobama s invaliditetom), dugoročno održivi te da ih pruža osoblje osposobljeno za pružanje specijaliziranih savjeta i podrške u području obiteljskog nasilja nad ženama. Ti servisi trebaju biti dostupni ženama migranticama, ženama predstavnicama manjina i onima koje traže azil, neovisno o njihovom pravnom statusu, starijim ženama, LBT ženama i ženama s invaliditetom. Važno je zaštititi sve žene od nasilja i omogućiti im da se oporave i ponovno izgrade svoj život, uključujući uspostavljanje ekonomske neovisnosti, moguće i kroz programe za (ponovni) ulazak na tržište rada.

Razina pružanja servisa podrške značajno se razlikuje unutar EU-a u odnosu na pristupe, kapacitet, kvalitetu i zemljopisnu rasprostranjenost (25). U nekim zemljama servisi koji se pružaju ženama koje su preživjele obiteljsko nasilje nad ženama nisu rodno specifični, već su dio servisa koji se nude svim žrtvama obiteljskog nasilja. Ovim se pristupom ne rješavaju temeljni uzroci nasilja nad ženama te se potkopava ideja da je nasilje nad ženama oblik diskriminacije žena. Preporučuje se da se servisi bave specifičnim potrebama žena koje su preživjele nasilje i njihovom djecom, da kreću od razumijevanja rodno specifične prirode obiteljskog nasilja nad ženama te da djeluju unutar okvira rodne jednakosti i ljudskih prava.

Održivo financiranje, posebice specijaliziranih servisa za žene i njihovu djecu, i dalje je značajan problem. Upareno s nedavnim mjerama štednje, koje su odgovor na trenutačnu financijsku krizu, navedeno za takve servise predstavlja najveći rizik negoli ikada prije u protekla tri desetljeća.

Konkurentsko nadmetanje kako bi se smanjila cijena podriiva male, specijalističke nevladine organizacije te može utjecati na kvalitetu (26). Dok većina država članica i Hrvatska financira neke specijalizirane servise, uglavnom se radi o djelomičnom financiranju te pružatelji servisa moraju prikupljati novac kako bi pokrili troškove. Bez pravnih jamstava i održivog financiranja, službe podrške za žene žrtve partnerskog nasilja ostat će ranjive.

Diljem 27 država članica i u Hrvatskoj postoji vrlo malo dokaza o ocjeni primjene i kvaliteti specijalističkih servisa. Međutim, istraživanjem se sugerira da je moguće utvrditi standarde i pokazatelje kojima bi se na razini EU procjenjivala kvaliteta te stoga EU ima ulogu promicati proces, dok stručnjaci/kinje, praktičari/ke i dionici mogu razviti standarde i pokazatelje na temelju postojećeg znanja.

Nevladine organizacije za žene diljem EU-a imaju ključnu ulogu u provedbi specijalističkih usluga. U minimalnim standardima Vijeća Europe navodi se da financiranje ne bi trebalo ugroziti neovisnost servisa (27). Financiranje nevladinih organizacija za žene koje pružaju specijalističke servise podrške, dok istodobno prepoznaju i poštuju njihovu autonomiju, ključno je kako bi se osiguralo pružanje potpune podrške preživjelima.

Prikupljanje podataka o nasilju nad ženama

U brojnim studijama i istraživanjima stručnih skupina (poput mreže CAHRV u 2007., studije Vijeća Europe iz HEUNI-ja u 2008. te novije stručne skupine WAVE iz 2012.) navode se preporuke o unaprjeđenju prikupljanja podataka. Preporuke navedene u nastavku o pitanjima definicija i prikupljanju različitih vrsta podataka sastavljene su na temelju zaključaka tih studija.

Izazovi definicija

Pregled postojećih podataka o pojavnosti, statistikama kaznenih djela i informacijama za istraživanje pokazao je da se definicije oblika nasilja značajno razlikuju između onih iz istraživanja, institucionalnih konteksta i nacionalnih pravnih sustava. Podatci se stoga ne mogu uspoređivati unutar jedne zemlje ili međunarodno. Jedna od prvih ključnih mjera koja je potrebna jest sporazum o nacionalnim definicijama i razvrstavanjima koji će se primjenjivati za ispitivanja, istraživanja i upravne statistike. Definicije su potrebne za sve oblike nasilja nad ženama, uključujući pojmove rodno utemeljenog nasilja, nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja. Također je potrebno i opće razumijevanje različitih vrsta usluga, npr. što čini sklonište za žene, telefonske linije za pomoć ili centar za žene. Definicije se trebaju moći usporediti diljem država članica EU-a te se dosljedno primjenjivati na nacionalnoj, regionalnoj, europskoj i međunarodnoj razini. Definicije treba usuglasiti u konzultacijama sa svim nadležnim tijelima, institucijama/stručnjacima/kinjama i nevladinim organizacijama.

Administrativni podatci

I dok su brojne države članice EU-a pristupile procesu prikupljanja podataka o pojavnosti na temelju stanovništva, administrativni se podatci o obiteljskom nasilju nad ženama temeljeni na servisima rijetko prikupljaju. Potrebno je unaprijediti prikupljanje podataka na nacionalnim, regionalnim i lokalnim razinama te unutar svake nadležne institucije.

Da bi se započelo s procesom sustavnog prikupljanja podataka, važno je postići sporazum među svim nadležnim institucijama i stručnjacima/kinjama kako bi prikupljanje podataka bilo prioritet. Sljedeći ključni koraci uključuju utvrđivanje koja se tijela i institucije bave problemom nasilja nad ženama, procjenjivanje vrste administrativnih podataka koje države članice trenutačno prikupljaju, razmatranje jesu li u obzir uzeta pitanja ljudskih prava i rodne jednakosti nasilja nad ženama te utvrđivanje sustava proizvodnje podataka, korištenih varijabli i razvrstavanja.

Mnoga tijela unutar različitih područja djelovanja (policija, sud, skloništa itd.) već imaju podatke o nasilju nad ženama, ali oni nisu sustavno koordinirani. Posljedično, primijenjena razvrstavanja i prikupljeni podatci ne slijede ujednačena pravila. Realističan cilj bio bi uvesti ujednačene definicije i ujednačeni način bilježenja odabranih varijabli za svako područje rada. To bi olakšalo usporedbe, ne samo među tijelima u jednoj zemlji, već i među zemljama. Središnje nacionalno tijelo (ured za statistiku ili promatračko tijelo) može imati ulogu koordinatora te pružiti dodatne smjernice svim nadležnim institucijama. Važan daljnji korak jest poučavanje i osposobljavanje osoblja koje će se služiti sustavima prikupljanja podataka u svojim pojedinačnim institucijama.

Minimalni je zahtjev da prikupljanje podataka treba rodno i dobno raščlaniti i za žrtvu i za počinitelja te specificirati vrstu nasilja i odnos između žrtve i počinitelja.

Istraživanja o pojavnosti

Na nacionalnoj i razini EU-a potrebna su istraživanja koja će se redovito provoditi kako bi dopunile prikupljanje pouzdanih administrativnih podataka u području nasilja nad ženama.

Vrste podataka koje valja prikupiti (kad je to primjereno, podatke treba rodno i dobno raščlaniti i za žrtvu i za počinitelja te specificirati vrstu nasilja i odnos između žrtve i počinitelja) uključuju:

- životne i godišnje stope, uključujući ponovljena iskustva nasilja/učestalost;
- vrstu doživljenog nasilja (fizičko, psihološko, seksualno, ostalo);
- jačinu doživljenog nasilja;
- posljedice/učinak doživljenog nasilja (npr. fizičko i/ili psihološko zdravlje, gospodarske i socijalne posljedice).

Oslanjanje na preporuke o poboljšanom prikupljanju podataka i usporedivosti koje je predložila mreža CAHRV (2007.) i na dva europska projekta prikupljanja podataka o pojavnosti (Eurostat, FRA) pomoći će u podržavanju procesa revizije i razvoja istraživačke metodologije sa sličnim ili standardiziranim pitanjima o nasilju nad ženama u sklopu modula koji se mogu primjenjivati u svih 27 država članica i Hrvatskoj u sklopu važnih nacionalnih istraživanja velika raspona i/ili unutar međunarodnih istraživanja. Cilj dobivanja preciznijih podataka koji se lakše uspoređuju o prijavljenim i neprijavljenim slučajevima dugoročan je proces i za njegovo je postizanje potrebno uključiti široku znanstvenu zajednicu stručnjaka/kinja i istraživača/ica pojavnosti iz svih država članica i Hrvatske.

Promatračka tijela zemalja

Osnivanje promatračkih tijela u svakoj državi članici i Hrvatskoj radi prikupljanja ujednačenih podataka, uz razvijanje i usuglašavanje uporabe jednakih definicija i metodologija, pomoglo bi pri prikupljanju usporedivih i ujednačenih podataka. Time bi se značajno unaprijedile informacije o nasilju nad ženama, potaknuo razvoj politika i strategija te mjera za uklanjanje nasilja. Promatračka bi tijela trebalo organizirati ili dopuniti u skladu sa znanstvenim istraživanjem kako bi se jamčilo prikupljanje valjanih i pouzdanih podataka.

Završne bilješke

- 1 Španjolsko predsjedništvo Vijećem Europske unije 2002., „Good Practice Guide: To Mitigate the Effects of and Eradicate Violence against Women”, ES2002 EU.
- 2 Zaključci Vijeća o „Pregledu provedbe *Pekinške platforme za djelovanje* koji su provele države članice i institucije EU-a”, Dok. 14578/02, 2002., Bruxelles.
- 3 Program DAPHNE III, „Procjena smrtnosti povezane s partnerskim nasiljem u Europi - IPV EU-Smrtnost”, Psytel Ingénierie de l’information, 2007.
- 4 Vidjeti članke 8. i 20. *Konvencije o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji*, Vijeće Europe, ugovor serije br. 210, Istanbul, 2011.
- 5 Pojašnjavajuće izvješće - Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, Strasbourg, 2011.
- 6 Martinez, M., Schröttle, M. et al., „State of European Research on the Prevalence of Interpersonal Violence and its Impact on Health and Human Rights”, CAHRV, 2006.
- 7 Agencija Europske unije za temeljna prava, letak „Rodno utemeljeno nasilje nad ženama - istraživanje na razini EU-a”, dostupno na: <http://fra.europa.eu/en/publication/2011/factsheet-gender-based-violence-against-women-eu-wide-survey>.
- 8 Martinez, M., Schröttle, M. et al., „State of European Research on the Prevalence of Interpersonal Violence and its Impact on Health and Human Rights”, CAHRV, 2006.
- 9 „Tipologija zaštite žena žrtava nasilja”, *Ad hoc* odbor Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (CAHVIO), Strasbourg, 2009.
- 10 Humphreys, C., Carter, R. et al., „The Justice System as an Arena for the Protection of Human Rights for Women and Children Experiencing Violence and Abuse”, CAHRV, Sveučilište Osnabrück, 2006.
- 11 Opća uprava Europske komisije za pravosuđe, „Studija izvedivosti za procjenu mogućnosti, prilika i potreba za standardizaciju nacionalnog zakonodavstva o nasilju nad ženama, nasilju nad djecom i nasilju zbog seksualne orijentacije”, Bruxelles, 2010.
- 12 Dearing, A., Haller, B. (ur.), *Das österreichische Gewaltschutzgesetz*, Beč, 2000. i Haller, B., Hofinger, V., *Studien zur Prozessbegleitung*, Ministarstvo pravosuđa, Beč, 2007.
- 13 Baza podataka Glavnog tajnika Ujedinjenih naroda o nasilju nad ženama.
- 14 Opća uprava Europske komisije za pravosuđe, „Studija izvedivosti za procjenu mogućnosti, prilika i potreba za standardizaciju nacionalnog zakonodavstva o nasilju nad ženama, nasilju nad djecom i nasilju zbog seksualne orijentacije”, Bruxelles, 2010.
- 15 „Pojašnjavajuće izvješće - Konvencija o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji”, Vijeće Europe, Strasbourg, 2011.
- 16 Projekt DAPHNE II 2006. - 2008., „Rad s počiniteljima obiteljskog nasilja u Europi”, 2008., dostupno na <http://www.work-with-perpetrators.eu/en>.
- 17 Erturk, Y., „International Legal Obligation to Provide Support Services for Women Victims of Violence”, Konferencija Vijeća Europe o servisima podrške za žene žrtve nasilja, Strasbourg, 2007. i u: „Final activity report” Operativne skupine za borbu protiv nasilja nad ženama, uključujući obiteljsko nasilje, Vijeće Europe, 2008.
- 18 „Tipologija zaštite žena žrtava nasilja”, *Ad hoc* odbor Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (CAHVIO), Strasbourg, 2009.
- 19 Švedska, pravni savjeti, vidjeti: <http://domstol.se/Funktioner/English/Legal-assistance/If-you-need->

advice

- 20 U Velikoj Britaniji nema takvih programa, no pruža se podrška pri zapošljavanju koja je posebno prilagođena potrebama pojedinaca, uključujući žene koje su preživjele partnersko nasilje.
- 21 Članak 27. Ustavnog zakona 1/2004 od 28. prosinca o integriranim zaštitnim mjerama protiv rodnog nasilja, čija su provedbena pravila utvrđena Kraljevskim dekretom 1452/2005.
- 22 Članak 27. *Istanbulske konvencije* Vijeća Europe strana zahtijeva osiguranje stručnjaka/kinja koji su sposobni izvještavati o ozbiljnim djelima nasilja.
- 23 Opća uprava Europske komisije za pravosuđe, „Studija izvedivosti za procjenu mogućnosti, prilika i potreba za standardizaciju nacionalnog zakonodavstva o nasilju nad ženama, nasilju nad djecom i nasilju zbog seksualne orijentacije”, Bruxelles, 2010., str. 195.
- 24 Projekt DAPHNE II, 2006. - 2008., „Rad s počiniteljima obiteljskog nasilja u Europi”, 2008, dostupno na: [http:// www.work-with-perpetrators.eu/en](http://www.work-with-perpetrators.eu/en)
- 25 Stoga, primjerice, u Velikoj Britaniji ne postoje specifični programi rada za žene koje su preživjele partnersko nasilje, no osoblje se osposobljava za pružanje podrške pri zapošljavanju koja je osmišljena prema potrebama pojedinaca, u bliskoj suradnji s lokalnim partnerskim organizacijama koje pružaju podršku preživjelima partnerskog nasilja. Stručnjak/inja je napomenuo da je ključ za ovakvu vrstu podrške prilagođene potrebama pojedinca u „programu učenja i razvoja koji je dostupan kao pomoć savjetnicima/cama centra *Jobcentre Plus* kako bi se primjereno angažirali u zahtjevnim razgovorima s ljudima koji su u ranjivim situacijama kao i kako bi se osiguralo da se na lokalnoj razini sklapaju odgovarajući ugovori s partnerskim organizacijama koje podržavaju žrtve obiteljskog nasilja”.
- 26 Towers, J., Walby, S., *Measuring the Impact of Cuts in Public Expenditure on the Provision of Services to Prevent Violence against Women and Girls*, Trust of London and Northern Rock Foundation, London, 2012.
- 27 „Borba protiv nasilja nad ženama: minimalni standardi za servise podrške”, pripremile Liz Kelly i Lorna Dubois, Vijeće Europe, Strasbourg, Francuska, 2008., str. 43.

Kako nabaviti publikacije EU-a

Besplatne publikacije:

- EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- u predstavništvima ili delegacijama Europske unije. Njihove kontaktne detalje možete potražiti na internetu (<http://ec.europa.eu>) ili možete poslati faks na broj

+352 2929-42758.

Publikacije koje se plaćaju:

- EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Pretplate koje se plaćaju (npr. godišnja serija Službenog lista Europske unije i izvješća o predmetima pred Sudom Europske unije):

- preko prodajnih agenata Ureda za publikacije Europske unije (http://publications.europa.eu/others/agents/index_en.htm).

